Գ. ՏԱՐԻ 1669 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 30 ՀՐՈՏԻՑ 4381 – Հ. Տ. 5 ՕԳՈՍՏՈՍ 1889 – Ն. Տ. 17 ՕԳՈՍՏՈՍ 1889 – ՀԻՃՐ. 20 ԶԻԼՀԻՃՃԷ 1306 ՇԱԲԱԹ

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعليه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خانده آره‌ولك
غزته‌سى اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան բաժնեգին արծաթ 160
» » Վեցամսեայ » » 80
» » Եռամսեայ » » 40
Գաւառաց » Տարեկան » » 200
» » Վեցամսեայ » » 100
Օտար երկիրներէ տարեկան ֆրանք 56
» » վեցամսեայ » 28

Դուրս զրկուած լրագրոց համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է. Խմբագրութեան զրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չդարձուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 5 ՕԳՈՍՏՈՍ, 1889

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆ

ԴԱՏԱՍՏԱՆ ԶՕՐ. ՊՈՒԼԱՆԺԷԻ

(Շարունակութիւն երէկի թիւէն)

«Ռօշֆօռ այն մարդը չէ՞ որ 1871ին անարգեց ֆրանսական բանակը,» կը հարցունէ ընդհանուր դատախազը։

«1871 փետր. ամսուն, երբ մեք, Փարիզցիքս, խեղճ զինուորքս, կը հարկադրէինք մեր հրացանները գետին ձգել, երբ Գերմանք Փարիզի շուրջ կը բանակէին, և երբ տեղի կ'ունենային Հասարակորդի նողկալի ծայրայեղութիւնք որք թշնամւոյն ուրախութիւնն ի կատար ածին, Ռօշֆօռ, որուն ձեռքը կը սեղմէ զօրավար Պուլանժէ, սա անա՛րգ խօսքերը կը գրէր իւր թերթին մէջ.

«Իրաւ է որ Գերմանք վայրագ են։ Պիզմարք, Ֆոն Մոլթքէ, Ֆոն Վէրտէր ամէնքն ալ անգթաբար կը վարուին մեզ հետ. իրաւ է որ Գերմանք ամեն բան բռնաբարեցին, կողոպտեցին, հրկիզեցին, հրացանի բռնեցին Ֆրանսայի մէջ։ Բայց այս մարդասպանք, այս ասպատակք հազիւ թէ կէսը գործեցին այն ոճրագործութեանց որով մեղապարտ եղած են Ֆրանսական բանակներն՝ ի Սէտան իրենց հրաժարականը չտուած։

«Գերմանք ի Ֆրանսա հրացանի բռնեցին գիւղապետներն որք իրենցմէ պահանջուած պատերազմական տուգանքը չէին կրնար վճարել։ Ֆրանսացիք ի Մեքսիկա կախեցին այն հայրենասէրներն որք չէին ուզեր մարդու տեղ դնել Պազէն անուն մէկն, որ վերջերս նշանաւոր հանդիսացաւ Մէձի պարսպաց ներքեւ։ Գերմանք Սէն-Քլուի դղեկին կահ կարասիքն առին տարին. Ֆրանսացիք մինչեւ Չինաստան գացին Ամառնային Պալատան զարդարանքը գողնալու։ Գերմանք ցորենի դէզերուն կրակ տուին, որպէս զի Ֆրանսական բանակը պաշար չստանայ. իսկ Աֆրիկէի պատերազմաց մէջ Ֆրանսացիք արաբ կանանց ականջները կը կտրէին՝ օղերն հանելու դժուարութիւն չքաշելու համար։

«Մեր յաղթական թշնամիք այնչափ անգութ չեն մեզ դէմ որչափ մեք եղած ենք մեզմէ յաղթուած ժողովրդոց դէմ, և 1871ին Գերմանք ինչ որ ըրին մեզ, չի հաւասարիր 1813ի յաղթութիւններէն ետքը Բրուսիացւոց դէմ մեր ըրածներուն։

«Քաղաքական ողբերգուք շատ գանգատեցան թէ մեծ Տէրութիւնք անտարբեր կը դիտեն մեր աղէտները։ Բայց մեք այդ անտարբերութիւնն իսկ յուսալու իրաւունք չունէինք։ Այդ մեծ Տէրութիւնք կատարեալ իրաւունք ունէին հրճուելու մեր մէն մի պարտութեան համար, ըսելով թէ «Ա՛լ Ֆրանսացիք չպիտի կրնան չարիք հասցնել մեզ. ա՛լ Ֆրանսացիք չպիտի կրնան մեր երկիրը կողոպտել։»

Աղաղակներ այլ եւ այլ նստարաններէ. «Բրա՛ւօ է, ճ'ըաւ. ա՛լ մի կարդար։ —Նողկալի՜ բան։»

Պ. ՏԸ ՊՕՌՓԷՌ. Ահա՛ Ռօշֆօռի դատակնիքն։ Իւր քաղաքական յանցանաց համար ընդհանուր ներման արժանացած է։ Բայց իւր բարոյական յանցանքներն անքաւելի են, և իւր բարոյական դատապարտութիւն՝ անջնջելի։

Զօր. Պուլանժէի պատերազմական նախարարութենէ անկումէն ետքը, Նախագահ Պ. Կրէվիի փափաքին համաձայն՝ Զօր. Ֆերոն գաւառական հրամատարութեան պաշտօն մը տալ ուզեց Պուլանժէի։ Սա քանի մը օր միջոց խնդրեց իւր անձնական գործերը կարգի դնելու համար։ Բայց կառավարութիւնը գիտեց որ անվերջանալի երկմտութիւնք տեղի կ'ունենային Լուվրի պանդոկն ուր կը բնակէր Պուլանժէ, որ փայլուն սպայակոյտով մը պաշարեալ՝ աղմկալի պտոյտներ կ'ընէր։ Պուլանժէ վարչական հրամանաւ Քլէրմոն-Ֆէռան ղրկուեցաւ։ Զօրաբանակի հրամատարաց մէջ ամենէն երիտասարդն էր Պուլանժէ. բայց և այնպէս Ռօշֆօռ աղաղակեց թէ՝ զօրաբանակի հրամատարութեան կոչուելով՝ Պուլանժէ կ'աքսորուէ՛ր։

«Ի Քլէռմոն Պուլանժէ մտերիմ գործակալ մը գտաւ, նախկին հասարակորդական մը, Ռօշֆօռի հետ ի Նումէա աքսորուած, ճարտարապետ Պալիէռ։

«Հոս կ'երեւի Պուլանժէի միւս մեղսակիցը, Տիլլոն, «կոմս» անուանեալ։ Այս մարդ մեծ ճարտարութեամբ յօրինած է ծածկագրութեան մէթոտն որով Պուլանժէ թղթակցեցաւ իւր մեղսակցաց հետ։ Այս ծածկագիր այնչափ խրթին էր որ մինչեւ մօտ ժամանակներս շատ մը գրութիւնք անընթեռնլի մնացած էին։ Վերջին օրերս Պուլանժէի զինուորական պայուսակը բռնուելով, շատ մը թանկագին թղթոց հետ ծածկագրոյն բանալին եւս գտնուեցաւ։

«Տիլլոն, 1834ին ծնեալ, երգչուհւոյ մը հետ ամուսնացած է։ Բայց առաջ, բան գործ չունենալով, իւր մէկ հոմանուհւոյն ծախիւք կ'ապրէր։ Պարտատէրք հանգիստ չէին թողուր զՏիլլոն, զոր իւր հոմանուհին եւս արտաքսեց ի վերջոյ։ Տիլլոն յայնժամ իւր մօր հետ հաշտուեցաւ, և զանազան խարդախութեանց դիմեց ապրելու համար։ Կառքեր և ձիեր գնելու ելաւ՝ կեղծ թուղթեր ներկայացնելով։ Թէև այն ատեն ամուրի էր, բայց առնելիքատէրներուն կը հաւատացնէր թէ 84 տարեկան աներ մ'ունէր մեծահարուստ, յորմէ պիտի ժառանգէր։ 1879ին իւր վիճակ բարւոքեցաւ, յորմէ հետէ մտաւ Փարիզի և Նիւ Եօրքի ընդծովեայ հեռագրի ընկերութեան մէջ։ Իւր ծննդեան վկայագիր ազնուականութեան տիտղոս չի յիշեր։

«Տիլլոն սուտ կոմս մը լինելէ զատ, նաեւ արտաքսեալ զինուորական մ'է։»

Ընդհանուր դատախազը կը պատմէ թէ ի՛նչպէս իւր պարտազանցութեանց և անկարգ ընթացից համար Տիլլոն, որ մինչեւ հրամատարի աստիճան բարձրացած էր պաշտպանութեանց շնորհիւ, ի վերջոյ դատուեցաւ զինուորական դատարանի առջև, և արտաքսեցաւ բանակէն։

Քլէրմոն-Ֆէռանի և Փարիզի միջև տեղի ունեցած ծածկագիր թղթակցութիւնք բռնուած են։ Ռօշֆօռ եւ Պուլանժէ այն միջոցին գործերը գաղտնի հավիժել կ'ուզէին. բայց Տիլլոն խոհեմութիւն խրատած է։ Ի Քլէրմոն Պուլանժէ փողոցները կը շրջէր բաց կառքով, վեհապետի մը պէս ծանրութեամբ ողջունելով աջ և ձախ, և իւր հրամատարի պաշտօնին պարտաւորութիւններն երեսի վրայ թողած, շարունակ քաղաքական մեքենայութեամբք եւեթ կը պարապէր։ Ի վերջոյ, հրատարակեալ նամակաւ մը պատերազմական նախարարին դէմ յարձակում ըրաւ, երբ զի Քաֆարէլ զօրավարին խնդիրն յարուցանելով նախարարին նպատակն է եղեր զՊուլանժէ անուանարկել։ Այս անկարգապահութեան համար Պուլանժէ երեսնօրեայ խցարգելութեան դատապարտեցաւ։

Երբ Ընդհանուր Դատախազն իւր պատմութիւնը մինչեւ հոս բերաւ, ատենակալք յոգնած էին, և Նախագահն ամբաստանագրոյն շարունակութիւնն երկրորդ նստին թողուց։

* * *

Առաջին նստին մէջ, Պ. տը Պօռփէռ գործիները ցոյց տուած էր։ Երկրորդ նստին մէջ դաւակցութեան եւ դաւաճանութեան գործերը մանրանիշ ըրաւ։ Երրորդ նստին մէջ յորում վերջացուց իւր ճառը՝ նշաւակեց զօշաքաղութեան արարքն։

«Ի Քլէրմոն պաշտօնավարութեան միջոցին, Պուլանժէ գաղտնի ճամբորդութիւններ ըրաւ այլ և այլ կողմեր։

«1888 յունուար 1 ին, յետ պաշտօնական այցելութեանց, յանկարծ մեկնեցաւ Քլէրմոնէ։ Իւր պատկերաց շնորհիւ իւր դէմք այնչափ դիւրաւ ճանաչելի է որ՝ հակառակ իւր ծպտման՝ Լիոնի կայարանապետն և ուրիշներ ճանչցան զինք։ Հետեւեալ օրը մեկնեցաւ դէպ ի զուիցերեան սահմանագլուխն, և ըսուեցաւ այն ժամանակ թէ ի Փրանժէն Նափոլէոն իշխանին հետ գաղտնի խորհրդակցութիւն մ'ունեցած է։

«Պատերազմական նախարար Լոժռօ զօրավար եւս գիտած էր որ՝ հակառակ զինուորական կանոնադրութեան՝ Պուլանժէ գաղտնի ճամբորդութիւններ կ'ընէր։ Նախարարը կը հրաւիրէ զՊուլանժէ՝ իւր իսկ օգտին համար՝ չչեղիլ կանոնադրութենէն, և առանց հրամանի չհեռանալ պաշտօնավայրէն։

—«Երկու անգամ փորձանքի հանդիպեցայ. կ'օգտէ. առած դասս ինձ կը բաւէ», կը պատասխանէ Պուլանժէ, խոստանալով այլեւս չհեռանալ պաշտօնավայրէն, և այս գեղեցիկ պատասխանը տալէն մի քանի օր ետքը, վերստին գաղտագողի Փարիզ կուգայ, և Լուվրի պանդոկը կ'իջնէ։ Փարիզի հրամատար Սօսիէ զօրավարէն իմանալով զայս, Զօր. Լոժռօ իւր թիկնապահը կը ղրկէ Պուլանժէի մօտ։ —«Կինս հիւանդ է», կ'առարկէ։ Նախարարը կը քննէ կ'իմանայ թէ Տիկին Պուլանժէ բան չունի։ Պուլանժէ պէտք էր ամաչէր իւր կնոջ անունը բերանն առնելու։ Իւր բուն նպատակն էր ի Փարիզ իւր քաղաքական բարեկամաց հետ խորհրդակցիլ։ Նախարարը տեսնելով որ Պուլանժէ խրատուելիք չունի, զինուորական քննիչ ատենի մը առջև կը քաշէ զնա։

«Այս դատարանին ներկայացուեցան բազմաթիւ ոստիկանական տեղեկագրեր, որք կը հաստատէին Զօր. Պուլանժէի գաղտնի ճամբորդութիւններն և խորհրդակցութիւնները քաղաքական բարեկամներու հետ։ Բայց դատարանին նախագահ Զօր. Ֆէվրիէ ուզեց որ Պուլանժէ լոկ զինուորական տեսակէտով դատուի։ Որովհետեւ Պուլանժէ կը գանգատէր թէ իւր զինուորական դատաւորաց աննպաստ վճիռը քաղաքական նկատումներէ թելադրուած էր, նախագահը ծանոյց թէ ամբաստանեալոյն քաղաքական մեքենայութիւնները նշաւակող ամբողջ թղթածրար մը կայ զոր չէ բացած, և հրաւիրեց զինք այս մասին կարդացուելիք տեղեկագրերուն պատասխանել։ Պուլանժէ յանձնառու չեղաւ այսպիսի վիճաբանութեան մը։ Այն ժամանակէն չէր ուզեր որ աննպաստ թղթածրարներ բացուէին իւր առջեւ։»

Ի Քլէրմոն Պուլանժէի շուրջը կ'երեւէին ո՛չ թէ իւր սպայակոյտին անդամք, այլ անիշխանական Մորֆի, յեղափոխական Պալլիէռ և Նափոլէոն իշխանի բարեկամ Պ. Թիէպօ։ Իւր բարեկամք այնչափ մօտալուտ կը համարէին իւր գահակալութիւն որ Պ. Լակէռ՝ Պուլանժէի զինուորական դատապարտութեան լրոյն վրայ՝ կը գրէր.

«Եթէ ստոյգ է կարգապահական նոր տնօրինութիւնը ձեզ դէմ, կը շնորհաւորեմ զձեզ։ Գերագոյն պատիւ մ'է հարուածուիլ մանրիչներու և խարդախներու կողմէ։»

Պ. Լակէռ խարդախներու բամբասանքը կ'ընէր ա՛յնպիսի մարդու մը որ բարեկամն էր Պիւրէի, Փուափր կնոջ, և այլոց բազմաց, և կը յարէր յանդգնօրէն. «Քիչ օրէն, մեր ձեռքը պիտի ունենանք կառավարութիւնն»։ Այսպէս կը գրէր այն յոռի զօրավարին, որ շատ չանցած՝ մատնութեան կոչումներ պիտի ընէր մեր սպաներուն և մեր պաշտօնատարներուն։ (Ընդհանուր դատախազութիւն)։

Պ. տը Պօռփէռ կը յայտնէ թէ Պուլանժէի պայուսակին մէջ բազմաթիւ նամակներ գտնուած են՝ կառավարական պաշտօնատարաց և նոյն իսկ սպայից ոմանց կողմէ ուղղեալ առ Պուլանժէ, որուն համակրութիւն և անձնուէր ծառայութիւն կ'առաջարկէին։

Պ. Թիէպօ հրապարակաւ կ'ըսէր թէ Փրանժէնէ Ժէրոմ Նափոլէոն իշխանին կողմէ կուգար, և Պօնափարթեանց կողմէ ամենուրեք զՊուլանժէ ընտրելի կ'առաջարկէր։ Կը ջանար Պուլանժէութեան շահիլ Օրլէանի ոստիկանապետն՝ զՊալթազար, խոստանալով թէ Պուլանժէ ետ պիտի առնու զԱլզաս-Լօռէն, և թէպէտ նոյն առաջարկութիւնը կ'ընէ նաեւ առ Պ. Պլանտան, նախկին նախարարական խորհրդական, բայց չէր յաջողեր։

Պուլանժէ հրապարակաւ կ'ըսէ նախարարութեան թէ այս բաներէ տեղեկութիւն չունի. և նոյն օրը ծածկագրով կը ծանուցանէ առ Տիլլոն. «Կը հաւանիմ ձեր բոլոր ըրածներուն»։

Էն և Պուշ-տիւ-Ռօն գաւառաց առաջին ընտրութիւններէն ետքն, յորս բաւական քուէներ տրուած էին Պուլանժէի, սա գրեց առ Թիէպօ և առ Տիլլոն թէ «Աշխատելու ժամանակն եկած է. պէտք է մանաւանդ լրագրերը քաջալերել և մղել»։

«Այս թուղթերը գրելէն երկու օր ետքը, Պուլանժէ կը գրէր առ Նախարարն թէ «ընտրութեանց վերաբերեալ գործերու անմասն և անտեղեակ եմ»։ Եւ այս հերքման ներքեւ կը ստորագրէր Զօրավար Պուլանժէ։

«Պէտք է կարճ ի կարճոյ Պուլանժէ ստորագրէր։

«Մարդ երբ այսպիսի ստախօսութեանց կը վարժուի, պէտք չէ Ֆրանսացի զօրավարի տիտղոսն եւս իւր անուան հետ մէկտեղ աղտոտէ։» (Խօսք դատախազութեան։)

Այս դէպքերու վրայ, Պուլանժէ, ըստ դատավճռոյ Զինուորական Ատենի, գործօն ծառայութենէ հանուեցաւ, և իբրեւ հանգստեան յատկացեալ զօրավար, երեսփոխանական ընտրելի եղաւ։ Ի Փարիզ իւր պաշտօնական մամլախումբն ունեցաւ, և հրապարակաւ գործել սկսաւ, իրեն օգնութեան կոչելով առեւտրական ամենէն խայտառակ ռէքլամը, մի առ մի շողոքորթելով ամեն կուսակցութիւններն, և խաբելով զամենքն ալ, խաղաղասիրաց առջեւ ձիթենւոյ ճիւղը ծածանեցնելով, և իւր սուրը ցոյց տալով պատերազմասիրաց։ Երկդիմի՛, միշտ երկդիմի։

Քորսիքացի Պօնափարթեան խմբագիր Պ. Լէանտրի ընկերակցութիւն մը կազմեց ի Պասթիա, որ իւր գումարմանց մէջ «Կեցցէ՛ կայսրն» կ'աղաղակէր և փողոցներու մէջ «Կեցցէ՛ Պուլանժէ»։ Պուլանժէ Պ. Թիէպոյի և Պ. Լէանտրի միջոցաւ, կը շահէր Պօնափարթեանները. Ռօշֆօռի միջոցաւ կը շահէր Հասարակորդեաններն, և Սուտէյի և Մորֆիի ձեռամբ ալ՝ Անիշխանականները։ Նոյն իսկ Գերմանիոյ հետ յարաբերութիւն հաստատել փորձեց։

Ահա Պ. տը Փրէսանսէ, Թանի խմբագիրն, որ Պերլինի հռչակաւոր սեղանաւոր և Պիզմարք իշխանի մտերիմ Պ. Պլայխրէօտըրի դիւանապետ Պ. Կլոնէրէ սա կարեւոր տեղեկութիւնները կը ստանայ.

«Տէրօյի հետ քանի մը շաբաթ Քան գացինք, (կ'ըսէ Պ. Կլոնէր)։ Պանդոկի մէջ երկու մարդիկ մեր քով եկան։ Ասոնց մին որ մեզ խօսեցաւ, Պ. տը Սիօն էր, Կօլուայի և Նուվէլ Ռըվիւ-ի նախկին տնօրէնն, որ բնիկ Ռուս, ետքէն Ֆրանսական քաղաքացիութիւն ընդունած է, և յետոյ ռուս հպատակութեան վերադարձած է։

«Պ. տը Սիօն ըսաւ առ Պ. Պլայխրէօտըր թէ կուգայ ի դիմաց Պուլանժէի, որ կը փափաքի հաղորդակցութեան մտնել Պ. Պլայխրէօտըրի և անոր միջոցաւ ալ Պիզմարք իշխանի հետ։ Պուլանժէ կը փափաքէր Գերմանիոյ Նախարարապետին իմացնել այժմեան պուլանժէական յուզման նպատակը։ Պուլանժէի փափաքն Հանրապետութիւնը տապալել չէ, այլ վերակազմել Հանրապետութիւնը՝ ինքզինք ցկեանս Առաջին Հիւպատոս դնելով անոր գլուխն, (ինչպէս ժամանակին ըրաւ Պօնափարթ), նաեւ հաստատել որ նախարարք առ Հիւպատոսն եւեթ պատասխանատու լինին, և ո՛չ առ Խորհրդարանն. Պետական Խորհուրդը պատրաստէ օրէնքներն և պաշտպանէ Խորհրդարանին առջեւ, որ քուէարկէ այո՛ կամ ո՛չ, առանց վիճաբանութեան։

«Պուլանժէի կարծեօք, Պիզմարք իշխան հաշտ աչօք պէտք էր նայէր այս խորհրդոց. նախ, զի Միապետութեան հաստատման գաղափարը բոլորովին մերժելով, խաղաղութեան հաւաստիք կ'աւելնան, և երկրորդ, զի պահպանողական Հանրապետութեան ձեւոյն ներքեւ, իշխանութեան սկզբունք կը վերահաստատի, ինչպէս կայ գերման Կայսրութեան մէջ։

«Պ. Պլայխրէօտըր պատասխանեց ինքզինք պզտիկցնելով. ըսելով թէ ինք բնաւ քաղաքական ազդեցութիւն չունի, և Արքունեաց քարոզիչ Ստէօքըր հոգեւոր հովուին և զօրավար Կոմս Վալտէրզէի ազդեցութեան ներքեւ հակահրէական շարժումը սաստկացած լինելով, ինք շատ կ'ըզգուշանայ պետական գործոց միջամտելէ։

«Պ. Պլայխրէօտըր յարեց թէ Պ. Պիզմարք ուրիշ աղբիւրներէ լիովին տեղեկութիւն կ'առնու արդէն, այսինքն դեսպանական պաշտօնական աղբիւրներէ, որոց պէտք է դիմէ Պուլանժէ։

«Պ. տը Սիօն կրկնեց իւր առաջարկութիւնն, յիշեցնելով «սեղանաւորական դիւանագիտութեան» գերազանցութիւնը պաշտօնական դիւանագիտութեան վրայ։ (Ծիծաղ։)

«Պ. Պլայխրէօտըր կարճ կապեց։ Իւր քարտուղար կը կարծէ թէ Պ. Պլայխրէօտըր չուզեց Պ. տը Ռօշիլտի կամաց հակառակ շարժիլ, որ նոյն պահուն հակապուլանժէական կը համարուէր։

(Շարունակելի)

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ

Փարիզ, 13 օգոս. Գերագոյն Ատենի այս աւուր գումարման նստին ներկայ չէին Աջակողմեանք, որք Ծերակոյտը ձեռնհաս չէին ճանչեր զՊուլանժէ դատելու, և երբ ստուար մեծամասնութիւնն ընդունեց ձեռնհասութիւնն, իրենք խմբովին մեկնեցան։ 210 անդամք միայն ներկայ էին։ Եօթն քուէից և երկու ձեռնպահութեանց դէմ, 201 անդամք ընդունեցին Գերագոյն Ատենին ձեռնհասութիւնն։ Ատեանը նախ վճռեց դաւակցութեան խնդիրն, և այս ամբաստանութեան վրայ զՊ. Պուլանժէ յանցապարտ դտաւ վեց ձեռնպահութեանց դէմ 206 քուէով։ Դաւաճանութեան (Լիոնի կայարանի դէպքին) մասին Պուլանժէ յանցապարտ դատեցաւ 10ի դէմ 198 քուէով։ Միւս կէտերուն (զօշաքաղութիւն) քննութիւնն յաջորդ նստին մնաց։—Պետական Խորհուրդն իւր այս աւուր նստին մէջ բեկանեց Պուլանժէի ընտրութիւնն իբրեւ գաւառական ժողովոյ անդամ, նկատելով թէ Պուլանժէ ընտրելիութեան օրինաց հանգամանքները չունի։—Պ. տը Ֆրէսինէ որ Զուիցերիա գացած էր արձակուրդով՝ յանկարծ Փարիզ վերադարձաւ, իւր պաշտօնակցաց հետ խորհրդակցելու այն սպայից վիճակին վրայ, որոց պուլանժէական հակումներն երեւան ելան Պուլանժէի դատին առթիւ։ Պ. տը Ֆրէսինէի հրաժարականն հաւանական կը համարուի։

—Փեթերսպուրկ, 13.— Չեռնակորայի իշխանն և իւր որդին Շահէն մեծարանաց առարկայ եղան։ Պարսիկ վեհապետն, իւր Փեթերսպուրկի դեսպանին միջոցաւ, Նիքոլա իշխանին տուաւ

— (19) —

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԼՈՒԻ ՆՈՒԱՌ

ԱՆԻԹԵԱԼ ՊԱՆԴՈԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՀԱՑՈՒ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Արման հանդարտ ձայնով կը զուրցէր այս խօսքերը։

—Լռէ՛, մրմռաց Լէոն։

—Ինչո՞ւ պիտի լռեմ։ Այդ պարոնը պիտի գայ հիմակ բացատրութիւն պահանջէ ինձմէ. ես մէ՛կ խօսքս ետ չեմ առներ, պիտի մենամարտինք, դուն վկայս պիտի ըլլաս և... վաղուան նախաճաշը հանած կ'ըլլանք. երկրորդ վկայն կ'ընենք այն անպիտան Թէօտորը որ կը սիրէ երեւնալ ուրիշներու մենամարտին մէջ... Ա՛հ, պարոնը նորէն տեղը կը նստի։ Ահա դարձեալ վատին մէկը... և ճաշն ալ պաղ։ Աշխարհիս վրայ ամէն բան յուսախաբութիւն է։

—Որոշումը կուտայ, ըսաւ Լէոն, կը դառնայ կուգայ։

Պարոնը վերէն վար չափած էր երիտասարդներն. անոնց հագուստը կապուտակն ըստ բաւականին լաւ երեւցած չէր իրեն որ անոնց հետ չափուէր. այլ Արմանի վերջին խօսքերը մարած էին իր զայրոյթը։

Կատաղութեամբ դարձաւ Արմանի առջեւ կանգնեցաւ, գաւազանն ի ձեռին։

—Տղա՛ս, ըսաւ՝ գաւազանին ծայրով սպառնալով երիտասարդին, խոշոր, մեծ և աղտոտ էք, չեմ ուզեր զձեզ ապտակել, որովհետեւ պէտք է ձեռնոցներս դընեմ և այդ ձանձրութիւնը չէք արժեր. բայց եթէ ներողութիւն չխնդրէք ինձմէ, գլխունուդ վրայ կը կոտրեմ գաւազանս։

—Ձեր գաւազանին ծայրը կապար կա՞յ, հարցուց Արման անտարբեր կերպով։

—Ձեր լրբութիւնը պատժելու բաւական է։

Ընդոստ շարժմամբ մը Արման մէկ ձեռքով բռնեց գաւազանը, միւսով զսպեց իր հակառակորդն, և սեղանին վրայ հնչեցընելով գաւազանին գլուխն, ըսաւ Լէոնի որ կը խնդար.

—Իրօ՛ք կապար է։ Այս մարդը զազիր թշուառական մըն է. բայց զինքը գըրգռելուս պատճառ ուրիշ բան չէր այլ իր դէմքին անհաճոյ երեւոյթը։ Հատուցում մը կը պարտիմ իրեն։

Այդ վայրկենին, բոլոր սրճարանը խըմբուած էր երկու հակառակորդներուն շուրջը։

Արման շարունակեց, խօսքն ուղղելով իր հակառակորդին զոր միշտ զսպած էր և որ անկարող՝ կատաղութենէն կը փըրփրար.

—Հիմակ ընտրեցէ՛ք, պարոն։ Գաւազաննիդ ետ պիտի դարձնեմ ձեզի, որով կրնաք գլուխս կոտրել։ Եթէ գետին փռէք զիս, ըստ որում յարձակողը ես եմ, բան մը չպիտի պատահի ձեզ։ Եթէ սակայն գէշ հարուած մը տալով կենդանութեան շունչ մը թողուք ինծի, մէջքէդ երկուքի կը կոտրեմ զձեզ ծունգիս վրայ։ Միւս կողմէ, եթէ նախամեծար կը համարիք սրով կամ ատրճանակով մենամարտիլ վաղը, ձեր տրամադրութեան ներքեւ եմ։

Եւ թող տալով իր մարդը, ցրտութեամբ նմա կարկառեց գաւազանը, ելաւ, թեւերը կապեց խաչաձեւ և անըզգած սպասեց։

Այդչափ պաղարիւնութիւն քիչ մը շփոթեցուց իր հակառակորդը։

Հանդիսատեսք որք կը ճանչնային Արմանը եւ վարժուած էին նորա բոլոր արտակարգութեանց, համր կը մնային, ոչ ոք կը փորձէր միջամտել. Արման գնդամուղի սեղանին վրայ պիտի նետէր այն մարդը որ իր գործին խառնուէր։

Արմանի հակառակորդը տասն երկվայրկեան գաւազանը գալարեց իր կըծկեալ ձեռներուն մէջ. յետոյ, կատաղութիւնը զսպելով, լօդիկին գրպանը խառնեց, թղթապանակն հանեց, այցաքարտ մը առաւ եւ սեղանին վրայ նետեց Արմանի առջեւ, ըսելով՝ Առ վաղի՛ւ։ Այլ երբ կրունկին վրայ կը դառնար՝ հրապարակն ելնելու համար, երիտասարդը բըռնեց զայն եւ ըսաւ.

—Վայրկեան մը, պարոն։

Ինքն ալ գրպանէն շատ սիրուն թըղթապանակ մը հանեց, իր այցաքարտերէն մին ընտրեց, հասցէ մը դրաւ անդ և կատարեալ բարեկրթութեամբ ողջունելով.

—Պարոն, ըսաւ, եթէ մենամարտը կ'ընտրէք, ահասիկ անունս. շնորհապարտ պիտի ըլլամ եթէ դուք ալ ձերը տաք ինձ։

—Այցաքարտս յանձնեցի ձեզ, ըսաւ օտարականը՝ ցոյց տալով զայն սեղանին վրայ։

—Կը սխալիք, պարոն, հոն դրիք քառակուսի թուղթ մը՝ յայտարարութեանց ցրուիչի մը շարժմամբ. ատիկա այցաքարտ տալ չէ, այլ մատուցանել. այս բանս, պարոն, նուաստացուցիչ է ձեզի համար. մարդ աղերսարկու եղած ատենը միայն այցաքարտը կը մատուցանէ։ Ընենք թէ զայրոյթի արդիւնք է այս, և դարմանեցէք, խնդրեմ, այս պզտիկ սխալը։

Հանդիսատեսք սկսան խնդալ, օտարականը պռստեց յօնքերը, բայց ի՞նչպէս դուրս ելներ իր գտնուած անելէն։

—Տեսնե՛նք, ըսաւ անհամբերութեամբ, լրջութեամբ պիտի մենամարտի՞ք։

—Ի՞նչ կը հասկնաք լրջութեամբ ըսելով, հարցուց Արման անդրդուելի։ Կ'ուզէք ըսել թէ կռուոյն վա՞յրը գալու եմ նօտարի մը պէս սեւ փողպատով և հանդիսական զգեստով։ Իրա՛ւ որ, չէ։ Պիտի գամ, պիտի տեսնէք զիս և պիտի վիրաւորէք։ Եւ պիտի կրնաք գրել ձեր ընտանեաց, որպէս կեսար կը գրէր Ծերակոյտին. Veni, vidi, vici. Եկայ, տեսայ, յաղթեցի։ Ահասիկ յայտագիրը, պարոն։ Անփոփոխելի է այս. միշտ այսպէս կը վարուիմ. իմ չորրորդ մենամարտս պիտի նմանի միւս երեքին։

Օտարականը զարմացած էր. երբեք լըսած չէր այս տեսակ հակառակորդի մը խօսքն. աչքովը կը հարցափորձէր կարծես հանդիսատեսներն, և սոցա դիրքը կը հաստատէր թէ Արման չիտակ կը զուրցէր։

Նմա երկնցուց իր այցաքարտն. Արման նայեցաւ և կարդաց. յանկարծ յօնքը պըռստեց։

—Ա՛հ, ըսաւ, դուք Պառօն Եալի՞չ էք։ Գիտէ՞ք թէ ամէն բան կը փոխուի հիմակ։

Պառօնը ժպտեցաւ. կարծեց թէ իր մենամարտիկի համբաւը կը սարսափեցնէր երիտասարդն և ծաղրելով ըսաւ.

—Սիրելի պարոնս, հանդիպած մարդուդ վրայ յարձակիլը խելք չէ։

—Օ՛հ, ըսաւ Արման, պառոնը կը կարծէ թէ յետս կ'ընկրկիմ անոր համար որ սպաննած է երկու խեղճ երիտասարդներ որք ճշմարտութիւնն իր երեսին զարնելու անկեղծութիւնն ունեցած էին։ Է՛հ, իրա՛ւ է, ես ալ կը կրնեմ. Դուք մատնիչ մըն էք, ծախուած մարդ մը, թըշուառակա՛ն մը։ Դուք մատնեցիք Քոշութը։ Կ'ատեմ զձեզ, և վաղը կարելի եղածը պիտի ընեմ զձեզ սպաննելու համար։

Յետոյ դառնալով դէպի հանդիսատեսները, վեհ վստահութեամբ ըսաւ.

—Պիտի տեսնէք թէ ի՛նչպէս պիտի ծակեմ մորթը։

Եալիչ տժգոյն, դողդոջուն, ուզեց խոյանալ՝ ապտակելու համար իր հակառակորդը. բայց Արման բռնեց զայն, մէկ ձեռքովն օձիքէն, միւսովը մէջքէն, դուրս տարաւ մինչեւ սրճարանին մօտ կեցող կառքերուն կայարանը, բաց կառքի մը մէջ դրաւ եւ ըսաւ կառապանին։

—Տարէք, պարոն...

—Ո՞ւր, հարցուց կառապանը շուարած։

—Սատանային, ըսաւ Արման։

Եւ սրճարան վերադարձաւ։

Եալիչ ոտք ելաւ եւ սպառնալից դէմքով մը պոռաց.

—Առ վաղի՛ւ։

Արման ետին դարձաւ եւ ըսաւ.

—Վաղը այս ժամուս անկողինը պիտի ըլլաք։

Եւ սրճարան մտաւ, մինչդեռ Եալիչ, իր հակառակորդին հսկայական ուժին առջեւ անկարող, կ'որոշէր հեռանալ կռուոյն վայրէն. հրաման տուաւ կառավարին որ մտրակեց երիվարները. Արման, սրճարան մտնելով, ներկայից խանդավառ ընդունելութեան առարկայ եղաւ։

—Թէօտոր, ըսաւ դժգոյն, ուռեցած եւ թոյլ երիտասարդի մը, Թէօտոր, վաղը վկաս պիտի ըլլաս, ապսէնթ հրամայէ։

Թէօտոր, ուրախութենէն խենդեցած, ամէն ատենուան պէս լաւ կարգադրեց գործերը. վճարեց ծախքերն Արմանի յաղթանակին զոր բոլոր սրճարանը կ'ուզէր տօնել։ Այս մենամարտին լուրը մէկ վայրկենի մէջ տարածուեցաւ պուլվարին վրայ և պուլվարէն բոլոր Բարիզի մէջ։ Արման երեկոյեան առիւծն եղաւ։ Երիտասարդութիւնը կը ճանչնար, կը սիրէր և կ'ընդունէր զայն։

(Շարունակելի)

իւր ականաւոր կենդանագիրն և պարսկական ամենաբարձր պատուանշանը, Դ—։ «Զարին լաւագոյն բարեկամին» եղած այս բացառիկ պատիւ Շահին կողմէ՝ շատ ուշադրութիւն գրաւեց ի Փեթերպուրկ։ Պարսիկ դեսպանը Նիքոլա իշխանին գահաժառանգ որդւոյն ալ յանձնեց Առիւծու և Արեգական պատուանշանին մեծ ժապաւէնը։

⁂

ՖՐԱՆՉ ԵՈԶԷՖ ԿԱՅՍՐ Ի ՊԵՐԼԻՆ

Պեռլին, 13.—Այսօր ի պատիւ Ֆրանձ Եոզէֆ կայսեր տրուած հացկերոյթին մէջ, Վիլհէլմ Բ., դէպ իւր վեհափառ հիւրն դառնալով, ըսաւ. «Բերկրալից յուզմամբ մը բարի գալուստ կը մաղթեմ Ձեր Վեհափառութեան իմ բնակավայրիս մէջ, նոյն տեղն ուր իմ հանգուցեալ պապս ողջունած է զձեզ երբեմն։ Իմ ժողովրդեանս կողմէ գտած ուրախալի ընդունելութեամբ, Ձեր Վեհափառութիւն հասկցաւ թէ ո՛րչափ ջերմագին է բարեկամութեան զգացումն որ երկու գահերէ հետէ կայ մեր ժողովրդոց միջեւ։ Ի վեր քան զամենայն իմ բանակս, որոյ մէկ մասը տեսնելու առիթ ունեցաւ Ձեր Վեհափառութիւն, պարծանօք կը ներկայանայ Ձեր Վեհափառութեան զինուորական սրատես աչքերուն։ Իմ ժողովուրդս և իմ բանակս հաստատապէս և հաւատարմապէս յարեալ են մեր կնքած նիզակակցութեան, և իմ բանակս համոզուած է թէ սահմանեալ է մեր երկրաց համար խաղաղութիւնը պահպանելու, գործակցութեամբ աւստրիան քաջ բանակին, և անոր հետ սերտիւ միացեալ պատերազմելու՝ եթէ նախախնամութիւնն այնպէս կամենայ։ Այս զգացմամբք աչս կ'ամբառնամ բաժակս, զոր կը պարպեմ Ձեր Վեհափառութեան, Ձեր բովանդակ Տան և մեր քաջարի աւստրեւմաճառ ընկերակցաց կենաց։»

⁂

Ֆրանձ Եոզէֆ կայսր պատասխանեց. «Սիրտս լի է երախտագիտութեամբ՝ բաժակաճառին համար զոր արտասանեց կայսերական եղբայրս այնքան ջերմագին բանիւք, և լիշատակօք լի տեղ մը. շնորհակալութի՛ւն ողջունին համար որ առ իս կ'ուղղուի այնքան ազնիւ և բարձր բանիւք, այն հաճելի ընդունելութեան համար զոր ժողովուրդն ըրաւ ինձ, և սիրալիր մտերմութեան համար որով շրջապատեալ կը տեսնեմ ինքզինքս նիզակակիցներուս մէջ տեղ։ Եւ երախտագիտութեամբ յիշելով այս մեծ կայսրութեան բնակչաց կողմէ առ իս արտայայտեալ հոգածութիւնը, բաժակս կը պարպեմ սրտիս այնքան մօտիկ գտնուող բարեկամիս և դաշնակցիս կենաց, և ի պատիւ իւր քաջ բանակին և իմ բանակիս եղբայրակցութեան ու ընկերակցութեան, և խաղաղութեան երաշխաւորութեանց աճման ու ամրապնդման, յօգուտ և ի բարեկեցութիւն միացեալ Պետութեանց ու ժողովրդոց, որպէս և համայն Եւրոպիոյ։ Կեցցէ՛ Վեհափառ Գերման Կայսրն ու Թագուհին, կեցցե՛ն Վեհափառ Թագուհի-Կայսրուհին և իրենց օգոստափառ Տունն։»

⁂

Գերմանիոյ Վիքթորիա կայսրուհին, արժանապէս ընդունելու համար զՖրանձ Եոզէֆ կայսր, աւստրեան գոյներով զգեստներ հագնելու մասնաւոր հոգ տարած էր։ Այսպէս, իւր շրջազգեստ ոսկեգոյն ատլէ էր, սեւ ծաղիկներով պճնեալ. իւր գլխարկ սեւ և ոսկեգոյն ժանեակներով յարդարուած էր, և իւր վզին կախուած էր Սեւ Արծուի շքանշան։

⁂

Երկոքին կայսերք, պաշտօնական գլխաւոր բաժակներէն անմիջապէս ետքը, բաժակներ պարպեցին Պիզմարք իշխանին, Քալնոքի կոմսին, Մոլթքէ կոմսին և աւստրիացի զօրավար Պաուռն Պէքի կենաց։

—Պեռլին, 14.—Երէկ իրիկուն աւստրիական դեսպանատան մէջ տրուած հացկերոյթէն ետքը, Ֆրանձ Եոզէֆ կայսր գնաց այցելութիւն տուաւ Պիզմարք իշխանին, և մէկ ժամ խօսակցեցաւ անոր հետ։

—Պեռլին, 14.—Ի պատիւ Աւստրիոյ կայսեր տեղի ունեցած զօրահանդէսին մէջ, Ֆրանձ Եոզէֆ կայսր իւր պատուակալ հրամանատարութեան ներքեւ գտնուող գնդին անձամբ հրամայելէ ետքն, ըսաւ գերման գնդապետին. «Այս գունդին գլուխ գտնուելն իրօք պատիւ կը համարիմ ինձ»։

⁂

Աւստրիոյ-Հունգարիոյ Մեծ Սպայակոյտին Նախագահ Զօր. Պէք Ֆրանձ Եոզէֆ կայսեր հետ Պերլին եկած է, և աստ կը մակաբերուի թէ գերման և աւստրեան բանակաց պատերազմի մէջ գործակցութեան համար զանազան կարգադրութիւնք պիտի լինին երկու Սպայակոյտներու խորհրդակցութեամբ։

—Աւստրիոյ և Գերմանիոյ միջեւ կարեւոր բանակցութիւնք տեղի կ'ունենան այս օրերս։ Աւստրիոյ կայսեր ընկերակցած են ո՛չ միայն Քալնոքի կոմս, այլ և Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարարութենէն բազմաթիւ բարձրաստիճան դիւանագէտ պաշտօնատարներ, որք կ'երեւի թէ շատ պիտի զբաղին այս մի քանի օրերս։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Էջմիածնայ հոգեւոր իշխանութիւնը նոր ծրագիր մը պատրաստած է հայ վարժարանաց համար, որ ի գործադրութեան պիտի դրուի յառաջիկայ սեպտեմբերէն սկսեալ։ Այդ ծրագրէն դուրս թողուած են ընդհ. պատմութիւն, ընդհ. աշխարհագրութիւն, Ռուսաց պատմութիւն, Ռուսաստանի աշխարհագրութիւն, Հայոց պատմութիւն և աշխարհագրութիւն։ Նոր ծրագրոյն մէջ կրօնքի դասերու և ուրիշ մէկ քանի առարկայից թիւն ըզգալի կերպով աւելցուած է։

Կը յիշուի թէ Ռուս կառավարութիւնն ասկից առաջ արգիլած էր Հայոց պատմութեան և աշխարհագրութեան մասնաւոր ուսուցումն հայ վարժարանաց մէջ։

Ուսումնական Խորհուրդն ի նիստ գումարեցաւ երէկ ի Պատրիարքարան ընդ ատենապետութեամբ Ազնուաշուք Տօքթ. Թիւրէաքեան էֆէնտիի։ Սոյն նստին ներկայ գտնուեցան նաեւ ազգային ուսուցիչք ոմանք, որք յատկապէս հրաւիրուած էին խորհրդակցելու համար կրթական պաշտօնէից ապագան ապահովելու խնդրոյն վրայ։

Խորհրդոյն ու ներկայ ուսուցչաց միջեւ երկար խորհրդակցութիւնք կատարուեցան այդ առթիւ ներկայացեալ ծրագրոյն վրայ, որ ընդունեցաւ ինչ ինչ բարեփոխութեամբք։ Ցետոյ մասնախումբ մը կազմուեցաւ կրթական պաշտօնէից հանգստեան թօշակի Սնտուկին մատակարարութեան ինչպէս նաեւ կրթական պաշտօնէից հանգստեան թօշակ վայելելու պայմանները վերաբերեալ կանոնագիր մը պատրաստելու համար։

Ներկայ ուսուցիչք շնորհակալութիւն և գոհունակութիւն յայտնեցին Ուսումնական Խորհրդոյ՝ ազգ. կրթական պաշտօնէից նկատմամբ ցոյց տըւած բարի տրամադրութեանց և հոգածութեանն համար։

Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդ Հայրը, Մաքրիգիւղի քահանայք եւ Թաղական Խորհրդոյ անդամներէ մին, երէկ Ցունաց Ամեն. Պատրիարքին տունը գնացին ի Մաքրիգիւղ և յանուն Ամեն. Տ. Խորէն Ս. Պատրիարքի ցաւակցութիւն յայտնեցին Տ. Դիոնէսիոս Պատրիարքի քեռորդւոյն մահուան առթիւ։

Ֆրէնկեան, Քուանեան, Փիշմիշեան, Պօշնաքեան, Քէօմիւրճեան, Մանկասարեան, Ունճեան, Արսէնեան եւ Մկրտիչեան ընտանիքները ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն թէ՝

ՏԻԿԻՆ ԲԷՄՊԷ ՖՐԷՆԿԵԱՆ

ԿՈՂԱԿԻՑ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ ԵՒ ՄԱՅՐ ՄԱՐՈՒԹԷ ՆԻ ՊՕՂՈՍ ԷՖԷՆՏԻՆԵՐՈՒ

աւարտեց իւր մահկանացու կենաց ընթացքը երէկ միջօրէին ի հասակի 78 ամաց ի խոր սուգ համակելով իւր զաւակունքը, եղբայրը, փեսաները, թոռունքը եւ համայն գերդաստանը։

Գեր. Մելքիսեդեկ եպիսկոպոս Մուրատեան հանդերձեալ է Ս. Պատարագ մատուցանել ի հանգիստ հոգւոյ բարեյիշատակ հանգուցելոյն, վաղը, կիւրակէ առաւօտ, ի Ս. Առաքելոց եկեղեցւոջ Եէնիգաբուի, ուր փոխադրեալ է հանգուցելոյն մարմինը։

Ցուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը պիտի կատարի, յետ Ս. Պատարագի, ժամը 5ին և մարմինը փոխադրուելով Եէտիգուլէ գափուի գերեզմանատունը, պիտի ամփոփուի իւր նախնեաց դամբարանը։

Ազգականք եւ բարեկամք կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ յուղարկաւորութեան հանդէսին։

5 Օգոստոս 1889
Եէնի Գաբու

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ

Բեդրբազուրկի օսմանեան դեսպան անուանուեցաւ Ջէթինէի նախորդ դեսպան Հիւսնի փաշա, որ այս առթիւ Ֆերիգութեան աստիճանին բարձրացաւ։

Ջէթինէի օսմանեան դեսպան անուանուեցաւ Վիեննայի օսմանեան դեսպանատան զինուորական կցորդ եւ կայս. թիկնապահ տեղակալ-գնդապետ Թէվֆիգ պէյ։

ԵՐԷԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Սէլամլըքի արարողութիւնը սովորական շքով տեղի ունեցաւ երէկ Եըլտըզի պալատան շրջակայ Էրթօղրուլ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը միջօրէին այդ մզկիթը գնաց բաց կառքով և ուրբաթու աղօթքը կատարելէ յետոյ կայս. պալատ վերադարձաւ։

Այն օտարազգեաց մէջ, որք Սէլամլըքի հանդէսը դիտելու եկած էին, գլխաւորաբար կը նշմարուէին իտալական դեսպանատան գործակատար Թուէճինի ասպետ, առաջին թարգմանն և քառասունի չափ Եւրոպացի զբօսաշրջիկներ։

Սէլամլըքի արարողութենէն յետոյ Թուէճինի ասպետ ու առաջին թարգման Պ. Գանճա Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունեցան։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

(Պաշտօնական մաս)

Քօլէրան սաստկացած ըլլալով ի Միջագետս և ի Պասրա, գետային և ցամաքային ճամբով կատարելի հաղորդակցութեանց համար հաստատեալ քարանթինան 10 օրէն 15 օրուան բարձրացուած է։ Առողջապահական շղթայից թիւն աւելցուած է և հսկողութեան շղթայ մ'ալ հաստատուած է Պաղտատի հիւսիսային կողմը։

Ընդհանուր Քեհեա
ՏՐ. ՔՈՑՈՒՆԻ

ԿՐԷՏԷ

Այս առուր Թուրք լրագրաց մէջ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը կարդանք.

Ի Վիեննա հրատարակուող Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ լրագիրն, յիշելով մեծ տէրութեանց կողմէ Ցունաստանի ծանուցագրոյն տրուած համեմատ պատասխանն, որով բացարձակապէս գծած են հելլենական կառավարութեան իրաւանց սահմանը, կ'ըսէ թէ հելլենական կառավարութիւնն, իւր սխալն ուղղելու համար, պարտի այդ առ կերպիւ արգիլել ամէն այն արարքներն որք կրնան խոչընդոտ մը լինել Կրէտէի խնդրոյն ժամառաջ կարգադրման, և այս կերպով պէտք է ապացուցանել թէ ծանուցագրեր ուղղելու իւր միակ նպատակն եղած է, բստ իւր յայտարարութեան, խաղաղութեան պահպանումը։

Վիեննական Թերթը գոհունակութիւն յայտնելով Ռուսիոյ և Ֆրանսայի այն ընթացքին համար, որով Կրէտէի խնդրոյն առթիւ մանակցած են Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Իտալիոյ և Անգլիոյ կարծեաց, կը յարէ թէ ընդհանուր խաղաղութեան սպառնացող պատճառները մին բարձուած է։

⁂

Պիզմարք իշխանը՝ Ցունաստանի ծանուցագիրն իրեն հաղորդուած պահուն, ըսած է թէ օսմանեան կառավարութիւնը պէտք է որ վերջին ծայր ազդուութեամբ հանդարտեցնէ Կրէտէի խռովութիւնն և պատժէ խռովարարները։

Իտալիոյ նախարարապետ Պ. Քրիսբի եւս միեւնոյն կարծիքն յայտնած է։

Լորտ Սալզպըրի, խստիւ քննադատելով Ցունաստանի ծանուցագրերը, կարծիք յայտնած է թէ օսմանեան կառավարութիւնը, առ ոչինչ գրելով Ցունաստանի ծանուցագիրը, պէտք է իւր արժան դատած եղանակաւ բառնայ Կրէտէի խռովութիւնը։

Քալնոքի կոմս եւս Ցունաստանի ծանուցագիր սալն անխոհեմութիւն մը համարելով մասնաւորաբար ցաւ յայտնած է առ այդ։ Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարարն յայտ յայտնած է թէ, շնորհիւ օսմանեան կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն, Կրէտէի աննշան դէպքն երկար չտեւելով խաղաղութիւնն ի մօտոյ պիտի վերահաստատուի։

Փարիզի օսմանեան դեսպան Էսատ փաշա, անցեալ երեքշաբթի օր Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Պ. Սփիւլլէրի ներկայանալով, յանձնած է Բ. Դրան ծանուցագիրն ի մասին Կրէտէի խնդրոյն։ Պ. Սփիւլլէր պատասխանած է թէ Ֆրանսա եւրոպական Տէրութեանց հետ միաբան պիտի շարժի և թէ օսմանեան կառավարութեան Կրէտէի կղզւոյն վրայ ունեցած վեհապետական իրաւունքն անուրանալի ըլլալով, մի միայն Բ. Դրան անկ է վերահաստատել Կրէտէի մինչեւ մէկ աստիճան վրդովեալ խաղաղութիւնը։

⁂

Լ՚ Հէրալտ եւս հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարակէ։

Կրէտէի լրագիրք աւելի գոհացուցիչ կը նկարագրեն կղզւոյն կացութիւնը։ Նորընտիր կուսակալ Շաքիր փաշա հրաւիրեր է ի Պուզունարիա համախմբեալ կրէտեցիները՝ պատուիրակներ զրկել ի Հանիա։ Այս վերջինք, կը ծանուցանէ [illegible] ուղղեալ մասնաւոր թղթակցութիւն մը, ուրբաթ գիշեր Հանիա ժամաներ են, ուղեկցութեամբ 25 հեծեալ զինուորաց, և անմիջապէս ներկայացեր են կուսակալին։ Ն. Վսեմութիւն շատ քաղաքավարութեամբ ընդուներ է զանոնք և անոնց գումարման ցրւումը խնդրեր է։ Այդ պատուիրակներն են՝ Ժ. Քրիաքիս, Անթուան Եամարիս, Էմմանուէլ Անկէլաքիս, Ժօզէֆ Մանուսոյանաքիս, Մ. Լամպրօբուլօս, Ժան Պիլիկարիս և Ժան Սֆաքիանաքիս։ Այս վերջին երկուքն եկած չեն եղեր ի Հանիա, մին Ամայիօն և միւսը Շիրա գտնուելնուն համար։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Անատօլուի երկաթուղեաց օսմ. ընկերութեան բաժնետէրց գումարումն որ տեղի ունեցաւ երէկ ի Բերա, բառին բուն նշանակութեամբ բաժնետէրց ժողով մը չէր, այլ աւելի մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը վարչական խորհրդոյ անդամոց, բստ որում բուն ընդհանուր ժողովոյ առաջին նիստն յառաջիկայ տարի միայն կրնայ տեղի ունենալ, երբ գծին շինութիւնք առաջ տարուած ըլլան և ընկերութիւնը կարող լինի յայտարարելու թէ երկաթուղւոյ առաջին մասն աւարտած է, որ հաւանաբար 1890 ապրիլ 1ին տեղի ունենայ։ Երեկի գումարման գլխաւոր նպատակն էր հաստատել ներկայ տարւոյ մարտ 21 ին տրուած որոշումներն, ընդհանուր ժողովոյ կողմէ ընտրելի վարչական ժողովոյ անդամոց պաշտօնին տեւողութեան և անոնց յաջորդներու ընտրութեան եղանակին վրայ վճռաբանել, վարչական անդամոց իւրաքանչիւր գումարման համար սահմանելիք գումարն որոշել և հաշուեքննիչ պատուիրակներ ընտրել։ Ինչպէս կը տեսնուի, տեղեկագրոյ ընթերցում չէկար, բստ որում տեղեկագիր այն ատեն միայն կը պատրաստուի, երբ միամեայ շրջանի մը գործողութիւնք կան ծանուցանելիք։

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔ

Պոլսոյ թաղապետութեան օրինաց 64րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն երբ ոև է անհատ իւր տուրքերը վճարած չըլլայ, իրեն սեպհական կալուածոց վարձու տրուելու պահուն թաղապետութիւնը չարտօնէր վարձակալին կաչ կարասեաց փոխադրութիւնը։ Նոյնպէս այդ կարգի անձանց ոև է կալուածին վաճառման ու փոխանցման առթիւ թաղապետութիւնը չըստոր հարկ եղած ծանուցագիրը և շէնքերու կառուցման կամ նորոգութեան առթիւ եւս արտօնութիւն չտրուիր մինչեւ որ հասուցուին անվճար մնացած տուրքերն։

Արդ, Ներքին Նախարարութիւնը հրահանգ ուղղած է ամէն կողմ գործադրել օրինաց այս տրամադրութիւնն և բստ այնմ գործել։

ՖՕԹԻԱՏԷՍ ՓԱՇԱ

Հռոմէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ օսմ. դեսպան Ֆօթիատէս փաշայի հիւանդութիւնը կը շարունակուի տակաւին և թէ այս պատճառաւ Ն. Վսեմութիւն չկրնար ճամբայ ելնել ի Պոլիս գալու համար, բստ հրահանգի Բ. Դրան։

ԱՄՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

Կը յիշուի թէ Պ. Օսքար Կլավանի իւր կնոջ դէմ դատ բացած էր մայրաքաղաքիս ֆրանսական հիւպատոսարանի դատարանին առջեւ, ամուսնալուծութիւն պահանջելով։ Այդ դատարան երէկ իւր վճիռը տուաւ այս խնդրոյն մէջ, ամուսնալուծութիւն վճռելով և դատական ծախուց դատապարտելով զտիկին Կլավանի (յետ այսորիկ տիկին Ամէտի Քառօ)։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀՐԴԵՀԸ

Այս գիշեր ի Սկիւտար Չիլիֆտար պաշէսի թաղը հրդեհ ծագելով, չորս տուներ այրեցան։ Հրդեհին առաջքն առնլու համար, հարկ եղաւ կիսովին քանդել փողոցին բերանը գտնուած տուն մը, բարեհաճ հաւանութեամբ Լա [illegible] ընկերութեան գործակալին որ ապահովագրած էր այդ տունը։ Այրած տուներէն մին միայն ապահովագրուած էր [illegible] ընկերութեան, 100 ոսկւոյ։ Այրած տուներուն և քանդուած տան տէրերն հայ էին։

Զօրեքշաբթի գիշեր, առաւօտեան դէմ, հրդեհ ծագելով յԱդրիանուպոլիս յունաց թաղին մէջ, 70 տուներ այրեր են։ Այս միջոցիս 400 անձինք անպատսպար կը մնան։

—Աւստրիական դեսպանատան քարտուղարներէն տը Քուտէնհով կոմսը Բարիզ ուղեւորեցաւ երէկ։ Պ. Խովին Բիրս որ ժամանակէ մը հետէ Զուիցերիա կը գտնուէր, մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

—Մայրաքաղաքս հասած մասնաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Գոնեայի Անթալիա գաւառին Իսպարտի գաւառակին մէջ հրդեհ ծագելով 1500 տուն, մզկիթ և խանութներ այրած են։

—Աթէնքի մէջ հրատարակեալ Մէսսաժէ տ'Աթէն լրագրոյ ի Թուրքիա մուտքը բոլորովին արգիլուեցաւ։

—Յուլիս ամսոյ մէջ 120 չարագործներ աքսորուած են ի Սէլանիկ, ի Սամսոն, Իսկէնտէրուն և յայլուր։

—Բ. Դուռը վաւերացուցած է Եգիպտոսի պելճիքական նորընտիր փոխ-հիւպատոսին պաշտօնը։

—Անցեալ իրիկուն մէկ քանի խաղամոլներ ի Պէօյիւքտէրէ Տիարպէքիրցի մը հրապուրելով նորա 70 ոսկին կ'առնուն։ Ոստիկանութիւնն իմանալով քննութեան ձեռնարկած է խաղամոլները գտնելու համար։

—Սանթօռինայի օսմանեան փոխհիւպատոս Գրիգոր էֆէնտի, որ Կէօզլէվէյի օսմանեան հիւպատոս անուանուած է երէկ մայրաքաղաքս ժամանեց։

—Անցեալ կիրակի գիշեր ի Չէնկէլքէօյ գինետան մը մէջ մէկ քանի ջրհանկրաց միջեւ կռիւ մը ծագեցաւ։ Ոստիկանք վրայ հասնելով թէեւ յաջողեցան կռուարարներն իրարմէ բաժնել, սակայն ոստիկան մը, զինուոր մը և կռուարարներէ մին վիրաւորուեցան։

—Աւստրիական Տօֆէ շոգենաւն, որ երէկ Թրիէսթէէ կուգար, մայրաքաղաքս բերաւ յիսուն և չորս սնտուկ մավզէրեան հրացան։

—Կայս. աւագ թիկնապահ Ճէմիլ փաշա մէկ քանի օրէ ի վեր հիւանդ է։

—Նախընթաց օր Արնավուտգիւղցի ընտանիք մը նաւակով Չիպուխլիա գացող ֆրանսական շոգենաւին կը մօտենար երբ հովին սաստկութենէն նաւակն ուրիշ նաւակներու բաղխելով ընկղմեցաւ։ Շուրջը գտնուող նաւավարք կրցան ազատել նաւակին մէջ գտնուողներն։

—Երէկ Մօտանիէի առջեւ մարդու դիակ մը գտնուեցաւ։ Կատարուած քննութիւնք հաստատեցին թէ դիակը քրիստոնէի մ'է և կ'երեւի թէ լոգանալու համար ծովը մտած և խեղդուած է։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Պերլին, 16 օգոստոս

Աւստրիոյ կայսրն այսօր մեկնեցաւ Պերլինէ, և ուղղակի Իշլ գնաց։

Լոնտոն, 16 օգոստոս

Բեդրբազուրկէ կը հեռագրեն առ Տէյլի Նիւզ թէ Զարն յետաձգեր է իւր ուղեւորութիւնն ի Պերլին։

[illegible]

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 5 օգոստոս
Դահեկան

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոց. ([illegible]) Միջ.		17 28
[illegible] գոցուելէն վերջը	»	17 28
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուելուն	»	17 27 1/2
Կէս օրին	»	17 27 1/2

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 16 Օգոստոս ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քօնսօլիտէ			98 3/16
Օսմ.	»	Սէրի Դ. բացուեցաւ	16 1/4
»	»	» գոցուեցաւ	16 1/4
»	»	» Ա.	28 1/4
»	»	» Բ.	16 7/8
»	»	» Գ.	16 1/8
Օթօման 1871			92
Փոխառութիւն 1877			100 1/4
Պանք Օթօման			10 3/4
Ռուսական փոխառ. 1873			101
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիյէ)			90 1/4
» առանձ. (Բրիվիլէժիէ)			104 1/4
Տայրա Սանիէ			84 5/8
Տօմէնիալ փոխառ. Եգիպտ			102 1/4
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ			25 40

Վիեննա, 16 Օգոստոս, ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ		119 70
Օսմանեան երկաթուղի		31
»	Լօթի բաժնեթուղթ	107

Բարիզ, 16 Օգոստոս ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %			104 30
»	» 3 %		85 27 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ	Սէրի Դ. բացուեցաւ		16 35
»	»	» գոցուեցաւ	16 32 1/2
»	»	» Բ.	16 75
»	»	» Գ.	16 22 1/2
Օսմանեան երկաթուղի			60
»	Լօթի բաժնեթուղթ		— —
Պանք Օթօման			521 25
Գրէտի Լիոնէ			682 50
»	Ֆօնսիէ		1272 50
Գոնտուար տ'էսգոնթ			92 25
Սուէզի ջրանցք			2265
Իտալական Ռանթ			92 85
Սպանիական (արտաքին)			73 1/8
Եգիպտական միացեալ			455
Բրիօրիթէ Թիւրք			457 50
Հելլենական 5 %			469 37 1/2
Չէք Լոնտոնի վրայ			25 23

ՆԱՄԱԿ ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՂԱԼԱԹԻԱ, 31 յուլիսի

Արեւելքի յուլ. 29 թուոյն մէջ հրատարակուած էր պատճէն Յ. Մերեէմդուլի էֆ.ի յուլիս 24 թուականաւ մի խնդրագրոյն ուղղեալ առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրըն։—Այդ խնդրագրոյ մէջ Յ. Մերեէմդուլի էֆ. կը յիշատակէ և իմ անունս իբր հեղինակ Ազգ. Ժողովոյ մէջ եղած հարցման. և այս առթիւ կ'ըսէ. «Ձեմ փափաքիր քննել և քրքրել խնդրոյն օրինական հանգամանքը, հրատարակութեան նպատակն և հարցման հեղինակին շարժառիթն . . . մանաւանդ վերջին կէտին գալով՝ անձերը ճանչել կը բաւէ, հարցման ոգին ըմբռնելու համար։»

Յ. Մերեէմդուլի էֆ. այս պարբերութեամբ կ'անուանարկէ զիս և այս ձրի յարձակման համար թէեւ իրաւունք ունէի պատժական դատարանին դիմել և օրինաց գործադրութիւնը պահանջել, այսու ամենայնիւ չուզեցի մեր ազգային ներքին խնդիրները դատարաններու առջեւ հանել և նախամեծար համարեցի արհամարհանօք առ ոչինչ գրել այս ձրի յարձակումս։—Բայց կը պահանջեմ Յ. Մերեէմդուլի էֆ.էն որ փոխանակ անորոշ ամբաստանութեան, ճիշդ կերպով բացատրէ թէ՝ «ի՞նչ են այն անձերը»։ Արդեօք Ռուբէն Պուլկուրեան ալ Գանտիլլիի, Շիշլիի եւ. խնդիրնե՞ր ունեցած է միշտ։

Յ. Մերեէմդուլի էֆէնտիի պարզ կերպով կը հարցնեմ թէ՝ Ազգ. Ժողովոյ մէջ իւր անձն երբեք եղա՞ւ խնդրոյ առարկայ. ո՛չ։—Խնդիրն ընդհանուր սկզբունքի խնդիր էր, այսինքն թէ Ազգ. Վարչութիւնը Եւմուսացոյցէն դուրս կարեւոր գումար մը առանց Ազգ. Ժողովոյ հարցնելու կարո՞ղ էր ծախսել թէ ո՛չ։

Արդ այս պարզ խնդրոյ մէջ վասն է՞ր Յ. Մերեէմդուլի էֆ. հրատապ կը բորբոքի, աջ ու ձախ կը յարձակի, և իւր խնդրագրոյն պատճէնը հրատարակութեան տալով հանրային կարծիքն իրմով զբաղեցնել կը ճգնի։ Ի զուր են այդ ամէն հնարամտութիւնք, Ազգին հանրային կարծիքն անկողմնակալ և արդար է։

Բայց որովհետեւ Յ. Մերեէմդուլի էֆ. կը փափաքի իր անձն անպատճառ խնդրոյ առարկայ ընել, մենք եւս կը հարկադրինք հարցնել թէ՝ ինչո՞ւ ամբողջ երկար երկու ամիսներ լուռ ու մունջ սպասելէն վերջն իւր յիշեալ նշանաւոր խնդրագիր Ս. Պատրիարք Հօր ուղղելով հրատարակութեան կուտայ, և մանաւանդ այս [illegible]՝ Եգիպտոսի Առաջնորդ Գեր. Իզմիրլեան Սրբազանին կ. Պոլիս գալէ յետոյ տեղի կ'ունենայ։

Ազգ. Երեսփոխան
Ռ. Կ. ՊՈՒԼԿՈՒՐԵԱՆ

ՆՈՐ ՍՈՐՊՈՆԸ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՏՔԸ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Պ. ԿՐԷԱՌԻ

Աւասիկ Բարիզի Ակադեմիային տընօրէն Պ. Կրէառի արտասանած բանախօսութիւնը Նոր Սորպոնի բացման առթիւ, զոր խոստացած էինք թարգմանել.

Տէր Նախագահ,

Ցանուն Բարիզի Համալսարանին, շնորհակալ եմ ձեզ որ հաճած էք ձեր ներկայութեան շուքն եւ հեղինակութիւնը տալ այս հանդիսին։ Լոկ Հանրապետութեան առաջին դատաւորին չէ որ երախտապարտ ենք, և հպարտ՝ զինքն ողջունելու այս շրջափակին մէջ, այլ գիտութեան և կրթութեան սիրելի անուան մը ժառանգորդին, այն մարդուն որ, իշխանութեան գլուխն անցնելով շնորհիւ հանրային համարման, զՖրանսան կ'անձնաւորէ իր ուղղամտութեանը եւ պարկեշտութեանը մէջ։

Չորս տարի առաջ, օրն օրին, նորոգեալ և ընդարձակեալ Սորպոնի առաջին քարը դնելով, յոյս կը յայտնէինք որ 1789 ի Հարիւրամեակը պիտի տեսնէր անոր բացումը։ Շնորհիւ այն նշանաւոր փութաջանութեան որով աշխատութիւնք յառաջ տարուեցան, պատրաստ ենք այսօր։ Եւ այն գոհունակութեանց մէջ զորս պարտական ենք այս բարեբաստիկ լրման, կրնա՞մ անտես առնուլ օտար Համալսարանաց ներկայացուցիչներուն այնքան փութեռանդն աջակցութիւնը։ Տիեզերական Արուեստահանդէսին եւ նորա համաժողով առիթէն օգտուելով, սրտի պարտք համարեցան աստ միանալ Ֆրանսական Համալսարանաց պատուիրակութեանց։ Թող հաւաստի ըլլան թէ կ'զգանք այդ եղբայրակցական հաւաստեաց արժէքը։

Բարիզի Համալսարանն, որ թուականաւ առաջիններէն մին է, եթէ ոչ առաջինը, միջեւ դարուն մէջ ամէնէն համբաւաւորն եւ ամէնէն ասպնջականն եղաւ անհերքելի։ Ժամանակին բազմահմուտներն, որ ծագմանց խուզարկութեանը մէջ աւելի երեւակայութիւն կը դնէին քան ճշգրտութիւն, կը նկատէին զայն իբր գերագոյն աւանդապահն գիտութեան գանձուց՝ ժառանգականութեան կանոնաւոր իրաւունքով։ Այն Համալսարանն ուսկից կը սերին բոլոր միւսները, կը գրէր Թիլոն տը Մէրսպուրկ եպիսկոպոսը, Բաբելոնի Համալսարանն է, հիմնեալ ի Նինուէ. Բաբելոնի յաջորդեց Փարաոններու քաղաքը, Մեմփիս. Մեմփիսին՝ Աթէնք, գործ Կեկրոպսի. Աթէնքին՝ Հռոմ. Հռոմին՝ Բարիզ։ Պոլոնիա իրաւամբ հռչակ ունէր իրաւագիտութեան ուսուցման համար. ոչ ոք կը ժխտէր Բարիզի Համալսարանին գերազանցութիւնը՝ սրբազան եւ օտար դպրութեանց մէջ։ Տասն Գօլէճներ խմբուած էին նորա շուրջն, որպէս հասարակաց մօր շուրջն. Գօլէժ Տէնմարքի, Գօլէժ Անգլիացւոց, Գօլէժ Սկովտիացւոց, Գերմանացւոց, Լոմպարտացւոց, Ցունաց . . . Թագաւորներն անդ կը ղրկէին իրենց զաւակները՝ վարժուելու համար տրամասութեան և կենցաղագիտութեան։ Տասներեքերորդէն մինչեւ տասն վեցերորդ դար, այդ Համալսարանը նպաստած է կրթելու մարդոց մեծ մասն, բանաստեղծք, գիտունք, իմաստասէրք, ծանօթ աշխարհին ամէն երկիրներէն եկած, որոց յիշատակը պահած կամ անունը սրբագործած է յաջորդ սերունդն. Կիյեօմ Օգգամ, «անպարտելի վարդապետը», Րէյմոն Լիւլ, Թովմաս Աքուինացի, Պրնուա տ'Անանեի, ապագայ Պապն Բոնիֆաչիօ Ը, Պրունէդդօ Լադինի, Տանդէի վարպետներէն մին, նոյն ինքն Տանդէ, Թովմաս Մորուս, Երազմ, և դեռ շատ ուրիշներ։ Ո՛վ միակ քաղաք, ո՛վ աննման Բարիզ, Parisius sine pari! կը գոչէր Լանֆռան տը Մէլան՝ բաժնուելով իր ընկերներէն։ Կը սիրէին «այն ընտիր լեզուն» որ կը հնչէր «աստուածային Համալսարանի այդ սիրուն երկրին մէջ»։ Զանձնն շատ հանգիստ կ'զգային հոն մանաւանդ, որովհետեւ, անդ գտնուողներուն միաձայն վկայութեամբ, ճշմարտութեան սէրը միակ կանոնն էր զոր կը ճանչնար դաստիարակութեան կարգապահութիւնն, և ամէն ոք կը վայելէր իր իրաւունքը։ Ցանդգնութիւն չէ ըսել թէ այնպիսի ժամանակ մը, ուր մտաւորական բոլոր կեանքը փակուած էր դպրոցներու պատերուն մէջ, Բարիզի Համալսարանը Ֆրանսական մտքին ամէնէն գործօն ծաւալման վառարանն էր։

Այսօր յամենուստ կը տօնեն ֆրանսական մտքին արտայայտութիւնները գեղարուեստից, երկրագործութեան, վաճառականութեան և ճարտարագործութեան մէջ։ Մասնաւորապէս Ֆրանսական մտքին տօնը չէ՞ այդ, այնպէս ինչպէս կազմակերպած է զայն դարուց դաստիարակութիւնը՝ ցեղին ձիրքերուն հետ.—խառնուրդ զգացման և բանականութեան, շնորհի և զօրութեան, յանդուգն և չափաւոր միանգամայն, ազատ և կանոնաւոր, ամէնէն աւելի դիւրահաղորդ և խոհրապէս մարդկային, եռանդուն պաշտպան վեհ դատերու՝ հեռուէն թէ մօտէն վերաբերութիւն ունենան իրեն, երբեմն իսկ ի հեճուկս իրեն, ուրիշներուն տիրապետելով վստահութեամբ եւեթ, կամ իր վաղանցուկ բռնութեանց համար ներում ընտանալով իր տեւական բարիքներով։ Միջին դարուն, Փրանսական միտքն է որ ամէնէն առաջ կը ներշնչէ և գրեթէ միայնակ մինչև վերջ կը պահէ խաչակրութեանց աւիւնը, կրօնական խանդավառութեան կուտայ իր լիաթև թռիչն, եւ Արեւմտից ժողովրդոց գործունէութեան առջեւ կը հորդէ նոր ուղիներ։ Փրանսական միտքն է որ, ի վախճան դարաւոր պատերազմի մը, վերստին կը գտնէ հայրենեաց գաղափարը, կ'իրագործէ զայն քաջարի և սրտայոյզ պատկերի մը մէջ, և, ճգով մը զոր քաղաքականութեան կը միայ նուիրագործել, ազգային միութեան հիմունքը կ'արկանէ։ Եթէ դուրսէն կ'ընդունի Բարենորոգման և Վերածնութեան շունչն, ի՛նչ առուգութեամբ իրեն կը սեփականացնէ զայնս և կը թարգմանէ նոցա բարձրագոյն ձգտումները։ Քրիստոնէութեամբ վերկենդանեալ և սրբացեալ հնութեան ի՛նչ զարթնում է Փրանսական դպրութեանց փթթումն ԺԷ դարուն, փթթումն այնքան բեղուն ու շողշողուն ա՛նքան, որ, նոյն իսկ երբ մարեցաւ զինուորական շուքն և փառքն որ երկար տարիներ ի վեր հանեց նորա հմայքը, դարն, իր թախծալից վերջաւորութեանը մէջ, ժամանակակցաց ինչպէս և յաջորդ սերնդեան համար կը պահէ Լուի ԺԴի ճաճանչափայլ անունը։ Միւս կողմէ, ի՛նչ հզօրութիւն փիլիսոփայական հոսանքին մէջ որ անկօրուստ անցնելով այդ դասակարգեալ և խաղաղացեալ ընկերութեան մէջէն, Վոլդէրի և Մոնդէսքիոի դարուն առաջին տարիներէն իսկ ի լոյս կը բերէ ազատ քննութեան բոլոր հակաճառութիւններն, և, անոնց հետ միասին, կրօնական թոյլտուութեան և ընկերային արդարութեան, իրաւանց և մարդկութեան յայնըմհետէ անկորնչելի՛ գաղափարները։ Վերջապէս, ժողովրդի մը հոգին գտա՞ երբեք մտաւորական և բարոյական ազատագրութեան աշխատութեան աւելի վեհանձըն արտայայտութիւն մը քան 1789ի սկզբունքներն, որք գոգցես սահմանադրութիւնն եղած են քաղաքակիրթ ժողովրդոց։

Անցեալն այս կտակը մեծ պարտքեր կը դնէր լրացող դարուս վրայ, որ բնաւ չ'թերացաւ յայդմ։ Նշանաւոր դէպքեր լցուցած են նորա ընթացքն, յաճախ պայծառացուցած, մերթ ալ աղետալի կերպիւ խռոված։ Այս դարը ճանչցած է յաղթութեան բորբոքումներն եւ պարտութեան ծայրայեղութիւնները։ Տեսած է իշխանութեան բոլոր ձեւերուն քայքայումն եւ նոցա աւերակաց վրայ բարձրանալն ժողովրդային իշխանութեան՝ զինեալ ընդհանուր քուէարկութեամբ։ Քաղաքական, տնտեսական եւ կրօնական կարգին մէջ չկայ խնդիր մը որ չքննուի այսօր եւ որուն վիճաբանութիւնն իր տարակոյսներն եւ լոյսերը չարձակէ ընկերային կազմակերպութեան հիմանց իսկ վրայ։ Բայց, եթէ ուրիշ ոչ մէկ ժամանակ հասարակաց դատողութեան առջեւ դրուած են աւելի հարկեցուցիչ եւ աւելի զարհուրելի խնդիրներ, կը թուի թէ ո՛չ մէկ ժամանակ ալ Փրանսական մտքին գործունէութիւնն աւելի սաստիկ եւ աւելի բեղմնաւոր եղած է։ Փիլիսոփայութիւնն ի խոյզ եւ ի խնդիր էակին եւ մտածման բոլոր խորհրդոց․ բանաստեղծութիւնը վերամխեալ բնութեան աղբերց եւ հոգւոյն ամէնէն ներքին յոյզերուն մէջ․ պատմութիւնը վերանորոգեալ՝ պաշտօնագրոց եւ բնագրոց անաչառ եւ խորաթափանց ուսումնասիրութեամբ․ հանրային եւ անհատական իրաւունքն օր քան զօր աւելի բացուած արդի ռամկավարութեան ոգւոյն առջեւ, իր ոյժը նուիրելով խոնարհաց վերականգնման եւ փոքրերուն պաշտպանութեան․ գիտութիւնն հրաշալեօք պայծառանալով, հաշուոյն զօրութեամբ բարձրանալով անտեսանելի աշխարհի մը ծանօթութեան, վերլուծման նրբութեամբ թափանցելով կեանքին գաղտնեաց, իր գանձերը շռայլելով ճարտարագործութեան․ բոլոր զգացումներն ու բոլոր կրքերը կրկնելով եւ մերկապարանոց ի յայտ դրուելով թատերաբեմին վրայ, վէպին մէջ, դրադատութեան մէջ, նշդրակի պէս հատու եւ անողոք հոգեբանութեան մը զննութեամբ, —երանի՛ եթէ մերթ մոռնալ չթուէր արուեստն՝ հաւատարմութեան չափազանցութեամբ․ լեզուն իսկ բովը նետուած, զօրացած, սրբացած, այն կերպիւ կաղապարուած որ ազդուութեամբ կամ փափկութեամբ արտայայտէ զմեզ յուզող այլազան գաղափարներուն ամէն երանգները․ ահաւասիկ, ընկերային ամէն բարեշրջութեան անբաժան նեղութեանց եւ մթութեանց մէջ, ահաւասիկ ժառանգութիւնն զոր մեր թուականն ալ իր կարգին ընդհուպ պիտի փոխանցէ ապագային։

Երի՛տասարդք, այդ ապագայն ձե՛րն է․ դո՛ւք պիտի կազմէք զայն։ Ձեր երէցներէն աւելի աւելի նպաստաւորեալ, ոչ մէկ բան խնայուած է որպէս զի պատրաստուիք ձեր հարկը վճարելու առ մարդկութիւնն և միանգամայն առ ձեր երկիրն։ Ինչ որ պակսեցաւ 1789էն առջի Փրանսային, կը գրէր Կիզօ 1815ին, բարձրագոյն կրթութիւնն էր որ կարող պիտի ընէր վարելու Յեղափոխութիւնը, եթէ ոչ նորա առաջքն առնլու։ Այսօր, ո՛չ բեմերը կը պակսին կրթութեան, ո՛չ վարպետները բեմերուն, ո՛չ գիտութեան և տաղանդի հեղինակութիւնն անոնց որք ունին զայնս։ Մի՛ մոռնաք, բարեկամներս, թէ ձեզ համար հաստատուած և բազմապատկուած են այս թանկագին աղբիւրները։ Աշխատեցէք կարող ըլլալու և մի՛շտ արժանի երեւցէք նոցա բարիքը վայելելու։ Թէ՛ կենաց կարիքներուն ստիպողականութեան ներքեւ արուեստական կրթութիւն մը և եթ ձեռք բերելու ժամանակ ունենաք, թէ՛ փառասիրութիւն ունենաք դուք ևս վարպետներ ըլլալու, պահպանեցէք և տարածեցէք Փրանսական մտքին աւանդութիւնները։ Վեր բռնեցէք ձեր մտածմանց առարկայն․ սիրեցէք գիտութիւնը․ լաւ խորհրդատու է այն։ Անկեղծութեան եւ յարգանաց դպրոց մ'է այս։ Կրօնքին պէս, իր առաքեալներն և մարտիրոսներն ունի։ Անձնուիրութիւն կը ներշնչէ, կը պատրաստէ ամէն պարտականութեանց․ և անոնց միջեւ զորս օր մը միացուցած է խաղաղութեան արուեստից յառաջդիմութեան համար վեհ նախանձախնդրութեամբ, — այս ուսանողները, ձեր ընկերները, որք ամէն երկիրներէ պատասխանած են ձեր հրաւէրին, ի սուտ չպիտի հանեն զիս, — հասարակաց հայրենեաց մը կապերը կը հաստատէ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

ԵՕԹՆԵԱԿ ՄԸ Ի ԳԱՀԻՐԷ

Ուղեւորի մը համար ցանկալի եղող հաճոյքներէ մին ըլլալու է գիշեր ժամանակ մտնել քաղաք մը զոր առաջին անգամ կ'այցելէ, և այդ հաճոյքը վայելեցինք եգիպտական ոստանը մտնելով այնպիսի ժամու մը յորում մութը տարածուած էր արդէն ամէն կողմ, և աստեղազարդ երկինք մը մեր գլխուն վերեւ՝ ու լուսաւորուած փողոցներ մեր շուրջը՝ արեւու ծագման սպասելու քաղցր անհամբերութիւնը կ'ազդէին մեզ։

Յունիս 20, երեքշաբթի, երեկոյեան ճեպընթաց կառախումբով ճանբայ ելանք Աղեքսանդրիայէն։ Բազմաթիւ ազգայինք մինչեւ երկաթուղւոյ կայարանն յուղարկ եկան Նարպէյ Սրբազանի․ իսկ Պոլիս պէյ Աչըգեան՝ Արշակ էֆ․ Մանուկեանի հետ ստանձնած էր իւր հիւրերը Գահիրէ առաջնորդելու հոգը։ Հինգ հոգի էինք ուրեմն վակոնի մը բաժանման մէջ զոր իւր հիւրերուն տրամադրութեան ներքեւ դրած էր Աչըգեան պէյ։

Աղեքսանդրիայէն ի Գահիրէ ճեպընթաց կառախումբը կը հասնի իբր չորս ժամէն, քանի մը գլխաւոր կայարաններ միայն հանդիպելով, և այս արագ գնացքի առաւելութիւնն այնքան աւելի զգալի եղաւ մեզ համար որքան հետզհետէ յառաջանալով նշմարեցինք տեսարաններու միօրինակութիւնն և զգացինք կիզիչ տաքն որ ապակիներէններս կը թափանցէր։ Անցնելէ յետոյ Մալլահայի լճին տղմուտ եզրէն, որ գլխաւոր արտադրիչն է Աղեքսանդրիոյ խոնաւութեան, գծին երկու կողմը կը տեսնէինք բրինձի ու բամբակի արտեր, կիսովին ջրով ծածկուած, ու տեղ տեղ արաբական գիւղեր, խղճալի երեւոյթով․ կիսամերկ ֆէլլահներ կ'աշխատէին ճամբուն երկայնութեամբ, ուր չկայ ո՛չ ծառ, ո՛չ ծաղիկ, ո՛չ ալ վայր մը հովանուտ․ արմաւենիք միայն տեղ տեղ կը ձգեն իրենց երկարաձիգ շուքն որ անբաւական է արեւուն ճառագայթից դէմ դնելու։ Ժամէ մը կը հասնինք Տամանհուրի կայարան նորուն շրջակայքը կը նշմարուին բաւական կանոնաւոր ձեւով բնակարանք, զանգակատանց ու մինարէներու հետ խառն, զի բաց ի բնիկ ժողովուրդէն, Յոյներ և Խըպտիներ ալ կը բնակին այդ տեղ որ Ստորին Եգիպտոսի կառավարչին կեդրոնն է։ Ճանբայնիս շարունակելով մէկ ու կէս ժամու չափ դէպ ի յառաջ, կը նշմարենք Քաֆր-էլ-Զայեաթի կայարանը, փոքրիկ սիրուն քաղաքի մը առջեւ կառուցուած, և կ'անցնինք կամուրջէ մը ուստից առաջին անգամ կը նշմարենք Նեղոսի մէկ ծայրը, բայց ո՛չ Նեղոսն իր մեծատարած ու վեհ երեւոյթով, — զի տղատուութեան եղանակին մէջ ենք, — այլ եղերքներէն շատ վար իջած գետակ մը, որուն վրայ անշարժ կեցած են փոքրիկ նաւեր ու նաւակներ․ ո՛չ հով կայ որ մղէ անոնց առագաստը, և ո՛չ ջրերը բաւական խորութիւն ունին որ կարելի ըլլայ թիավարել։ Ճանբուն գրեթէ մէջտեղը կը գտնուի Թանթահ, բազմամարդ մեծ քաղաք, վայելուչ շէնքերով և ընդարձակ կայարանով, ուր խռնուած է արաբներու և եւրոպացիներու բազմութիւն․ ուղեւորք կ'ելնեն ու կ'իջնեն, միգավաճառ կանայք կառախումբը կը շրջապատեն, և հետաքրքիր արաբներ գլուխնին պատուհաններէն ներս կ'երկարեն․ տասն վայրկենի դադարէ յետոյ շոգեկառքը կը շարժի, կ'առնու կը տանի զմեզ վերջընթեր կայարանը, Մէնհա, ուր կը նշմարենք Իսմայիլիոյ կառախումբին ժամանումը տարբեր գծէ մը․ հո՛ս ալ կը պարզուի Նեղոսի մէկ ճիւղը, քիչ մը աւելի լայն, այլ նոյն հանդարտիկ տեսքով։ Արեգական վերջին ճառագայթներն անհետ եղած էին արդէն, երբ մեկնեցանք Մէնհայի կայարանէն․ մութը տակաւ առ տակաւ կը տարածուէր շրջակայ դաշտօրէից վրայ ուստից երեկոյեան հովը կը բերէր մեզ կազդուրիչ զովութիւն մը․ այլ եւս ո՛չ շէնք, ո՛չ գիւղօրէք կը խանգարէին ճանբուն միօրինակութիւնը․ մշակուած հողերու անընդհատ շարք մ'էր որ կը թողունք մեր ետին․ խօսակցութիւններն ալ, տեսարաններուն նման, միօրինակ դառնալու երկիւղէն՝ դադարած էին։

Ժամը եւր․ ութին ցնցուեցանք շոգեկառքին ահեղադղորդ սուլոցէն․ պատուհաններէն դուրս այլ եւս չէին երեւեր մթին դաշտօրէք․ լուսաւոր կամարի մը ներքեւ կը գտնուէինք․ վայրկեան մը կառախումբը կանգ առաւ Գահիրէի կայարանին մէջ։ Բարեբաղդաբար չ'ունեցանք այն շուարումը զոր սովորաբար կ'ունենայ անծանօթ քաղաք մը մտնող ուղեւորն․ հարիւրէ աւելի ազգայինք կայարանին մէջ հաւաքուած՝ վաղեմի ծանօթներու նման շրջապատեցին ու ողջունեցին զմեզ։ Գահիրէի աւագերէց Տ․ Կարապետ քահանայն՝ ընկերակցութեամբ Տ․ Մամբրէ քահանային, և Քաղաքական Ժողովոյ ատենապետ Յովհաննէս էֆ․ Նախուլեան իր պաշտօնակիցներով՝ ընդառաջ եկած էին բարի գալուստ մաղթելու։ Հոն, ուրախութեամբ ողջունեցինք Ապտուլլահ Գէորգ էֆէնտին որ ինքն ալ ամիսներէ խնդութեամբ լցուած էր Պոլսեցի բարեկամներ գտնելուն։ Հեռաւոր երկրի մը մէջ ծանօթներուն հանդիպումներն այնպիսի հաճոյք մը կը պատճառեն որ կարելի չէ անյիշատակ թողուլ զայնս։ Տասն վայրկեանի հանգիստէ յետոյ, ճանբայ ելանք յատկապէս պատրաստեալ կառքերով։

Կայարանէն մինչեւ առաջնորդարան —է՞ր ծածկել— մեր գնացքն համակ շլացում մը եղաւ․ լուսավառութեան գիշեր մ'էր կարծես, այնքա՛ն առատ էին լոյսերն և այնքա՛ն ոգեւորեալ կ'երեւէր քաղաքը․ լապտերներու անհուն շարք մը կը թողունք մեր շուրջն, ուր զուգահեռական փողոցներ կը կարէին զիրար․ սրարշաւ կ'անցնէինք հրապարակներէ որոց վրայ կը բարձրանային փառաւոր շէնքեր, լուսով ու աղմուկով լի, և մէջտեղը՝ շատրուանաց վճիտ ջրերը ցայտելով արծաթեայ գոյն մը կ'առնուին այդ լոյսերուն թափանցմամբ․ ամենուրեք շարժում, կառաց թաւալումնք և բազմութիւն, նուագածութիւնք, երգեր, վերջապէս կենդանութիւն մը զոր չէինք գտած մեր մինչեւ ցայն վայր այցելած ո՛չ մէկ քաղաքի մէջ․ և ահա յանկարծ մխուեցանք նեղ փողոց մը որ թէպէտ կանոնաւորապէս լուսաւորուած, այլ բոլորովին կը տարբերէր մեր անցած կառուղիներէն․ արաբական շուկայն էր այն, գէշ սալարկուած և մաքուր օդէ զուրկ, որուն ծայրը կը գտնուի Հայոց եկեղեցին․ ամրակուռ պարսպի մը կամարաւոր դրան առջեւ կանգ առնլով, մտանք կէս-մութ բակ մը որ կը տանէր յառաջնորդարան։ Եգիպտոսի առաջնորդ Գեր․ Մատթէոս Սրբազան սիրալիր կերպիւ ընդունեց իւր հիւրերը հոգետան մեծ սրահին մէջ և ներկայացուց ազգ․ պաշտօնական անձինքը․ ժամու մը տեսակցութենէ յետոյ, իւրաքանչիւրն հրաժեշտ առաւ և մնացին միայն քաղաքական ժողովոյ ատենապետ էֆէնտին և գանձապետ Բարթիկ էֆ․ Նահապետեան որք սեղանակից եղան։ Առաջնորդարանին մէջ երեք վայելուչ խուցեր յատկապէս կահաւորուած և պատրաստուած էին Նար-Պէյ Սրբազանի և ուղեկցաց բնակութեանը համար, և թէպէտ Պոլիս պէյ Աչըգեան ջերմ փափագ յայտնեց որ Օթէլ Ռուայեալի մէջ մասնաւոր յարկ մը յատկացնէ իր հիւրերուն, սակայն Իզմիրլեան Սրբազան պատասխանեց թէ այդպիսի կարգադրութիւն մը անընդունելի է իրեն և Եգիպտաբնակ ազգայնոց որք երկու շաբաթէ հետէ կ'սպասէին արդէն կրօնական ժողովոյ ատենապետին գալստեան։

Կէս գիշերուան մօտ հրաժեշտ առինք իրարմէ և առանձնացանք։

Առաջին զարթնումս ի Գահիրէ՝ ոսկեղէն երազի մը ցնդումն եղաւ․ գիշերուան փառաւոր տեսարանին հմայքն յափշտակուած, կը սպասէի առաւօտուն շուրջս պարզուած տեսնել պերճ քաղաքն, իր բոլոր գեղեցկութիւններով, և ահա՛ չորս պարիսպներ միայն կը նշմարէի որք ամէն բան կը ծածկէին մեր տեսութենէն․ անհամբերութեամբ հարցուցի թէ ո՞ւր էր առաջին վայրը զոր պիտի այցելէինք ի Գահիրէ, բուրգե՞րը, պալատնե՞րը, թանգարա՞նը, հանրային պարտէ՞զը։

—Սուրբ Մինասի գերեզմանա՛տունը, և մատո՛ւռը, պատասխանեցին։

Մոռցեր էի թէ եկեղեցականաց ընկերակցութիւնը կը վայելէի և թէ աշխարհականաց ձեռքով չէր որ կը պատրաստուէր մեր պտոյտներու ուղեգիծը։ Կամայ ակամայ համակերպեցայ այդ խրախճալից քաղաքին մէջ ալ առաջին պտոյտս ուխտագնացութեամբ մը նուիրելու, թէպէտ հաւատացեալի մը համար պէտք եղածէն աւելի իսկ ուխտագնացութիւններ կատարած էի սուղ միջոցի մը մէջ։

Գնացինք ուրեմն ի Մար-Մինա կամ Ս․ Մինաս, անցնելով արաբական թաղերէն և շուկաներէն որոց ծայրը կը տարածուի լեռնանման հողակոյտ մը, Քօմ-էլ-Արմէ անուամբ, որ կը նշանակէ Հայոց թաղ, զի ի հնումն այնտեղ հաստատուած էր Հայոց բնակութիւնը։ Այդ հողաբլրոյն մէջ տեղ տեղ ճեղքուածքներ բացուած են որ աղքատ բնիկներուն թաղի և փողոցի կը ծառայեն․ կիզիչ տաք մը զգալի կ'ըլլար այնտեղ և աւազախառն փոշի մը կը պատէր կառքը։

Քօմ-էլ-Արմէի ծայրը կը յանդի Հայոց գերեզմանատան որ շրջապատի մէջ առնուած ընդարձակ դաշտին մ'է․ դամբարանք պահուած են մեծ խնամով, հոս՝ ծառի մը շուքին ներքեւ, հոն՝ ծաղկանց թմբերէ շրջապատեալ, և մեծաւ մասամբ մատուռներու մէջ․ այնպիսի մաքրութիւն մը կը տիրէ անդ, զոր շատ քիչ կը տեսնենք Պոլսոյ Հայ գերեզմանատանց մէջ։ Քանի մը աստիճան վար իջնելով, փոքր պարտէզ մը կը մտնենք Ս․ Մինասի մատուռն որ յուղարկաւորութեան և հոգեհանգստեան պաշտամանց յատկացուած է․ մէջտեղը մշտընջենական կերպիւ կը մնայ սև մահարձան մը, սև աշտանակներով, որ մահահրաւէր ազդեցութիւն մը կ'ընէ այցելուին վրայ․ սարսռալով դուրս ելայ այդ եկեղեցիէն։ Վերադառնալով ի գերեզմանատուն, եկեղեցական Հարք Հոգւոց բերին Տիկին Տիգրան փաշայի գերեզմանին վրայ որ ծածկըւած է ծաղկանց թուփերու տակ, Ափրիկէի խորշակէն խամրած ծաղիկներ, նման այն ծաղկատի կեանքին որ շատ կանուխ խամրած էր մահուան խորշակէն։ Շքեղ դամբարան մը պիտի կառուցուի ի մօտոյ այդ գերեզմանին վրայ։

Այցելելէ յետոյ Խպտիներու եկեղեցին, որ մեր մատրան մօտ կը գտնուի, մեկնեցանք Մար-Մինայէն, այս անգամ անցնելով նոր թաղերէն որք լիակատար գաղափար մը կուտային քաղաքին մեծութեան ու գեղեցկութեանը վրայ։ Լայն, կանոնաւոր պողոտայներ, որոց գրեթէ իւրաքանչիւրին ծայրը կը յանդի փոքրիկ հրապարակներու, ամէնքն ալ իրենց աւազանով, զոր կը շրջապատեն արուեստական դալարիք ու ծառեր․ հրապարակները բաժնուած են ծառուղիներու որք օրուան տաքը կը մեղմացունեն, անցորդին պարգեւելով իրենց հովասուն շուքը։ Մասնաւորաց բնակարանք փառաւոր տեսք մը ունին ազնուական թաղերուն մէջ, ուր եւրոպական և արաբական ճարտարապետութիւնք կը մրցին միմեանց հետ։ Հանրային շէնքերն իրենց ընդարձակութեամբ եւ գեղեցկութեամբ կը համապատասխանեն այս մեծ քաղաքին պահանջմանց։ Ապտինի պալատն, ուր կը բնակի Խըտիվը, հսկայակերտ շէնք մ'է, համանուն հրապարակին վրայ կառուցուած․ արտաքին տեսքը պարզ է և միօրինակ․ ներքին ճոխութեանցը վրայ հրաշալիքներ կը պատմեն։

Միջօրէին մօտ վերադարձանք յառաջնորդարան մի քանի ժամեր հանգստեամբ անցունելու, զի այդ այրեցեալ երկրին մէջ, բնութեան պահանջմամբ, սովորութեան կարգ անցած է միջօրէի հանգիստը․ վաճառատունք —մանաւանդ յԱղեքսանդրիա— կը փակուին, առեւտուրք կը դադրին և փողոցները գրեթէ ամայի կը դառնան․ ի զո՛ւր է որքան աշխոյժ ըլլաս և աշխատելու տրամադիր, քունը կը ծանրանայ արտեւանանցդ վրայ և կը յաղթէ ամէն բարի տրամադրութեանցդ։ Այդ ժամուն, յուսացմամբ զովանալու մխիթարութենէն իսկ կը զրկուիս, զի վա՛յ եթէ համարձակեցար աղբիւրի մը մօտենալ․ տաք, եռացող ջուր մ'է որ կը հոսի ու կ'այրէ ձեռքերդ։

Նոյն երեկոյին, շրջեցանք քաղաքին մեծագոյն մասը․ հոյակա՛պ քաղաք զոր դուցէ կարելի ըլլայ նկարել, բայց ո՛չ նկարագրել երկու տողի մէջ։ Հոն կը կայանայ մանաւանդ Գահիրէի եզականութիւնը, որ անոր բարեղեան տեսքին հետ խառնուած է արաբական գեղեցկութիւն մը, շլացուցիչ փայլին հետ՝ խորհրդաւոր շուք մը․ զբօսավիրաց ամբոխին քով կը տեսնես ուրիշ ամբոխ մ'ալ մենաւոր․ ճոխ արդուզարդերուն մէջ տեղ՝ անապատի ցնցոտիներ․ գարեջրով արբեցողներուն հետ՝ հաշիշով արբեցողներ․ եւրոպական նուագածութեանց հետ՝ ականջիդ կը զարնէ արաբական մելամաղձիկ երաժշտութիւնը․ մինչ ճոխ լանտոներ՝ աշխէտ երիվարներու լծուած՝ կը սուրան հրապարակներու վրայէն, կամ սիրուն հեծելանիւներ կը յառաջանան թեթեւասահ, անոնցմէ ոչ շատ հեռի հանդարտիկ կ'ընթանայ անփոյթ գիւղացին իր սպիտակ իշուն վրայ հեծած․ ծաղկեվաճառ խարտիշագեղ իտալուհւոյն քով՝ սեւամորթ պառաւն իր բակլայն կը ծախէ, ու նորաձեւութեանց վաճառատան մօտ՝ ծերուկ արաբն իր արմաւը․ և այս հակապատկեր ո՛չ ոք կը զարմացնէ։ Արեւելք և արեւմուտք հոն եկած միացած են կարծես, ներդաշնակ խառնուրդ մը կազմելով բարուց, սովորութեանց եւ տեսարաններու։

Սքանչացմամբ կը համակուի ուղեւորն անցնելով Շուպրայէն, ծառազարդ շքեղ ուղի, որ աննման է գեղեցկութիւնն, Եօզպէքիէէն և Իսմայիլիէէն՝ երկու նշանաւորագոյն թաղեր որք կը պարզեն երկար շարք մը գեղեցկաշէն ապարանից ու զարդարուն պարտէզներու, ու Թէվֆիգիէէի թաղէն որ կը պատրաստուի միևնոյն ճաշակաւոր ձեւերով, [illegible] ընդարձակ վաճառատուններ, շատերը սիւնազարդ գաւիթներով ու պատշգամներով, փառաւոր սրճարաններ որք ժամադրավայր կը դառնան աշխարհի զանազան կողմերէն եկող զբօսաշրջիկներու, իջեւաններ, որոց մեծագոյնն ունի աւելի քան երկու հարիւր խուց և պատկառելի տեսք, թատրոնք, զբօսավայրք, հանրային մեծ շէնքեր, ու դեռ ի՛նչ որ կարելի է երեւակայել։ Եւ զի ամէն սքանչացում սահմանեալ է պատրանաց փոխուելու, հոս ալ շուտով կը հասնի պատրանքն, երբ կառապանն՝ այս հաճոյալի շրջանը կատարելէ յետոյ՝ կ'առաջնորդէ ուղեւորը դէպ ի քաղաքին հին մասերն ուր կը բնակին բնիկք։ Բոկոտն ու կիսամերկ մանուկներ կը թաւալին փոշւոյն ու աւազին մէջ, կանայք և այրք կ'աշխատին անասնաբար, առանց արեւէն նեղուելու, առանց օդի և մաքրութեան պէտք զգալու․ աղտեղութիւնն իր վերին աստիճանին հասած է այդ արուարձաններու մէջ։ Արաբաց բնակարանք, ընդհանրապէս կիսափուլ հիւղակներ, շինուած են հողէ կամ գէշ թրծուած աղիւսէ․ կարողութեան տէր անձանց տուներն ունին մինչեւ երեք յարկ, և գաւիթներ՝ ուրեք ուրեք ժանտամթղնիններով ծածկուած․ բայց ախորժելի չէր մեզ ընդերկար մնալ այդ զզուելի փողոցներուն մէջ, այդ հողէ պալատներուն առջեւ, նոյն իսկ ուսումնասիրութեան մը համար, ուստի վերադարձանք հարուստ թաղերն և կանգ առինք Նեղոսի ափանց մօտ, Ճիզէի կամուրջին ծայրը։

Օրը տարաժամած էր արդէն և արեւուն հուսկ յետին ճառագայթներն անհետանալու վրայ էին, խառնելով իրենց լուսաւոր հետքը պղտոր ալեաց հետ։ Լաւագոյն ժամ մը չէինք կրնար ընտրել դիտելու համար Նեղոսն իր բոլոր վեհութեանը մէջ․ կեցած էինք կամուրջին վրայ, որուն հսկայ կամարներուն տակէն կը սահէր կ'երթար Նեղոսն, անխռով, անշշուկ, առանց ափանցը բաղխելու, առանց փոթորկուելու իրիկուան մեղմ սիւգէն որ կը փչէր անապատէն։ Համայն քաղաքը, պերճ դասը մանաւանդ, եկած խռնըւած էր այդ ափանց մօտ, առանց անոր լռութիւնը խռովելու, թերեւս ճիշդ ըլլայ ըսել յարգելով իսկ զայն։ Եւ իրա՛ւ ալ մելամաղձիկ բան մը կայ կարծես այդ ջուրերուն վրայ, այդ տեսարանին մէջ․ կամուրջը միութեան գիծ մ'է քաղաքին և անապատին, կենդանութեան ու մեռելութեան միջեւ․ մէկ կողմը կը պարզուի Գահիրէն, իր ճարտարարուեստ բոլոր շքեղութիւններով, և միւս կողմը՝ երկար ծառուղի մը, լայն, հովասուն, որ կը տարածուի գետին երկայնութեամբ, բաւական տեղ, և յետոյ կիսաբոլորակ մը կազմելով կը յանդի մեծատարած դաշտօրէից, անհուն անապատին, յոր կը գտնուին Բուրգերը։ Ամէն իրիկուն գեղանի տիկնայք և ազնուական երիտասարդք, հարուստ տեղացիք ու զբօսասէր եւրոպացիք իրենց թեթեւասահ կառքերով այդ ծառուղւոյն շրջանը կը կատարեն ժամերով․ միակ շէնքերը զորս կարելի է գտնել յանկոյս Նեղոսի, փոքրիկ սիրուն տաղաւարներ են, ծառուղիներէն քիչ հեռի, եղերաց երկայնութեամբ, որոց առջեւ սարփինաներով պատուած ու ծածկուած պարտիզակներ ի հանգիստ կը հրաւիրեն անցորդը։ Հոն՝ ոտքիդ տակ կը տեսնես Նեղոսն, որուն վրայ նաւավարք յուսահատական համբերութեամբ մը կը թիավարեն, զի հոսանքէն չմղուելու համար անընդհատ զիկ-զակ մը կը գծեն նաւակք, փոխանակ գետին երկայնութեամբ ընթանալու․ իսկ առագաստանաւք անշարժ կեցած են եղերաց մօտ, սպասելով հովին որ չի փչեր։ Հանդիպակաց եզրին վրայ կը բարձրանայ Քասր-էլ-Նիլ՝ հոյակերտ զօրանոցն որուն հիմունք ջուրին մէջ մխուած են․ այդ շէնք անգլիացի զօրաց բնակութեան յատկացուած է այժմ։ Քասր-էլ-Նիլին այս ու այն կողմը կ'երեւին ցիր ցան բնակարանք, և հեռուն կղզեակ մը որ ծածկուած է ծառաստաններով։

Բազմութիւնը քաղաք վերադարձած էր արդէն ու կառաց թաւալումը դադրած, երբ մենք տակաւին յափշտակուած կը մնայինք այդ ափանց մօտ․ զօրանոցին ճրագները վառուած էին և մութը բոլորովին տարածուած էր ծառուղւոյն մէջ․ խոկման ու երազի այն քաղցր ժամերէն էր որք մարդուս կեանքին մեծագոյն վայելումներէն մին կը համարուին․ պիտի չ'բաժնուէինք այդ խաղաղիկ վայրէն եթէ վերստին հոն դառնալու յոյսը չ'ունենայինք հաստատապէս։ Եւ արդարեւ, այն եօթնեակին մէջ զոր անցուցինք ի Գահիրէ, քանիցս վերադարձանք յափունս Նեղոսի, ամէն անգամ նոր յուզում մը, նոր տպաւորութիւն մը կրելով։ Երջա՛նիկ ժամեր, որոյ յիշատակը չեն կրնար ջնջել Վոսփորի ափունք, որքա՛ն ալ պայծառ ըլլան և հրապուրիչ։

Այդ երեկոյին, ընթրիքէն յետոյ, կը թողունք առաջնորդարանը, երթալ տեսնելու համար Գահիրէն իր գիշերային գեղեցկութեանը մէջ։

ՏԻԳՐԱՆ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆ

Հայկական Կրթարան, հաստատեալ 1 յուլիս 1876, իւր ԺԴ․ դպրոցական շըրջանն պիտի սկսի յառաջիկայ օգոստոս 21 Բշ․ օրէն։

Նոր աշակերտ տալու փափաքողք կը հրաւիրուին տեսակցել Տնօրէնին հետ, որ կը գտնուի վարժարանն ամէն օր կէս օրէն առաջ։

Որովհետեւ յայտ է, թէ՛ գիշերօթիկ և թէ ցերեկեայ աշակերտք կ'ընդունուին գոհացուցիչ պայմանաւ։ Նոյնպէս Ազգ․ կեդրոնական վարժարանն երթեւեկելու պայմանաւ Հայկական Կրթարանի մէջ կ'ընդունուին թէ գաւառացի և թէ տեղացի ծնողաց զաւակունք յոյժ չափաւոր թոշակաւ։

Հիմնադիր-Տնօրէն
Թ․ ԳՈՒՐԳԷՆ

13 օգոստ․ 1889 1—6
յՕրթաքէօյ 653

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Ի ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս 11 րդ տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ Սեպտ․ 3․ ըստ Լատ․, Գշ․ օր։

Հաստատութեանս նպատակն է բաւական ընդարձակ կերպիւ ուսում աւանդել ուսանողաց որ կը փափաքին լինել դասատու, արհեստաւոր կամ վաճառական։

Վարժարանս ունի կարող դասատուաց ընտիր խումբ մը։

Մասնաւոր ոյժ կը տրուի Հայերէն, Անգղիերէն եւ Թուրքերէն լեզուաց։ Կ'աւանդուի նաեւ Գաղիերէն։

Տարեկան թոշակն է 13 ոսկի Օսմ․, վճարելի հետեւեալ կերպիւ.—

5 ոսկի Ա․ Շրջանին սկիզբը,
5 ոսկի Բ․ Շրջանին սկիզբը,
3 ոսկի Գ․ Շրջանին սկիզբը։

Ոչ մի աշակերտ կրնայ մնալ վարժարանիս մէջ այն ժամանակէն աւելի որոյ համար վճարած է կանխաւ։

Վարժարանս, իւր ներկայ պայմաններուն տակ կարելի եղած բոլոր կարգադրութիւնները պիտի չխնայէ ապահովելու համար աշակերտաց առողջութիւնը, բարեկեցութիւնը եւ բարոյական զարգացումը։

Մանրամասն տեղեկութեանց համար պարտ է դիմել առ Տնօրէնն վարժարանիս, ի Պարտիզակ, կամ առ Մեծ․ Յովհաննէս Աղա Գոնտայեան ի Կ․ Պոլիս, Պայպըլ Հաուս։

1 Օգոստ․ 1889 Տնօրէն
Պարտիզակ Ճ․ Է․ ՓԻՐՍ
648 2—3

ՍԳՕԴԻ ՄՕՌՈՒԻ ՁԿԱՆ ՕՇԱՐԱԿ

Եըլտըզ, Կ․ Պոլիս, 13 դեկտ․ 1888

Պարոնայք Սգոդ և Պօուն,

Կը ցաւիմ որ պաշտօնական դիրքովս կարող չեմ փորձել ընել, այլ համաձայն ուրիշներու փորձերուն և այն բժշկաց որոց պաշտօն յանձնեցի փորձել զայն մեր հիւանդանոցաց մէջ, կը յայտարարեմ որ ձեր Մօրիւ Ձկան իւղն, իր այդ վիճակին մէջ դիւրաւ խմուելով և մարսուելով, կը համապատասխանէ այն յատկութեանց զորս ախտաբուժական գիտութիւնն ի վաղուց անտի հաշուած է, մանաւանդ այս յաջող պատրաստութեան մէջ։

ՏՐ․ Ս․ Ս․ ՄԱՎՐՈՅԷՆԻ ՓԱՇԱ
Բժիշկ Վեհ․ Սուլթանին

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍՔԵՐԻ

Երզագ անպարը իչուն միւպայեա օլունաճագը էվվէլճէ իլան գըլընան օթուզ պէշ պին քիլօտան էլլի պին քիլօյա գատար չէքէրին պէհէր քիլօսը իւչ ղրուշ ալթը պուչուք փարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ աղօսթօսը րուպիրին թօքուզընճը չարշէնպէհ կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկի վէ իրթէսի կիւնի եիւզտէ պէշ թէնզիլի գապուլ օլունաճաղընը ճիհէթլէ իթասընա թալիպ օլանլարըն սագամը սէրասքէրի լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

3 Աղօսթօս 1889 701
Նօ․ 41 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍՔԵՐԻ

Երզագ անպարը իչուն միւպայեա օլունաճագ պին պէշ եիւզ քիլօտան իքի պին քիլօյա գատար խըսարմաչէթին աղօսթօսը րուպիրին եէտինճի փազար իրթէսի կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն վէ իրթէսի կիւնի եիւզտէ պէշ թէնզիլի գապուլ օլունաճաղը ճիհէթլէ իթասընա թալիպ օլանլարըն մագամը սէրասքէրի լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

3 աղօսթօս 1889 702
Նօ․ 42 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍՔԵՐԻ

Ասաքիրի շահանէ մուայէնաթը իչուն միւպայեա օլունաճաղը իլան օլունան սիպիր եաղընըն պիլ մինագասա պէհէր քիլօսը սէքիզ ղրուշ տօգուզ փարայա թալիպի էօհտէսինտէ գալարագ գարարը գաթիսի վիրիլմիշ վէ աղօսթօսըն պէշինճի ճիւմա իրթէսի կիւնի սաաթ տօգուզա գատար պու ֆիյաթտէն եիւզտէ պէշ թէնզիլէ գապուլը մուգարէր պուլունմըշ օլտուղընտան թէնզիլէ իյէ թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

2 աղօսթօս 1889 640
Նօ․ 40 3—3

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

69

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԸՆԴ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. **ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ** 6,515,542
ՀԱՍՈՅԹ 1888 **ՏԱՐՒՈՅ** 2,085,347

ՆՕՐԹՀԸՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. **ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ** 3,581,000
ՀԱՍՈՅԹ 1888 **ՏԱՐՒՈՅ** 967,900

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած գրաւական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած վնասնին 17,000,000 *Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։*

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիօն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** *Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց*

ԼԱ ՌՈՒԱՆԷԶ

LA ROUENNAISE

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ
ՀԻՄՆԵԱԼ Ի 1837

Կեդրոնատեղի՝ 18, *Սէն-Մառք փողոց, Բարիզ*

Դրամագլուխ, 4,000,000, *Վճարեալ վնասներն իբր* 30,000,000

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել ի գրասենեակս ընդհանուր գործակալութեան, Ղալաթիա, Մահմուտիէ փողոց, Թիւ 2, *Ճէրէմեան խան, Գամիոնճի Պանտալին դիմաց։*

Ընդհանուր գործակալք բովանդակ Թուրքիոյ և Յունաստանի
ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԸՐԼԵԱՆ և ԸՆԿ.

186

THE CROWN PERFUMERY COMPANY

ՀՈՏԱՒԷՏ ՆԻՒԹՈՑ ԳՈՐԾԱՐԱՆՔ ԼՈՆՏՈՆԻ «ԹԱԳ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

TRADE MARK
T.COLLINS

Այս գոյացութիւնները շատ խիտ են, և անբաղդատելի են իբր բուրման տեւողութիւն և տեւականութիւն։ Աւասիկ անոնցմէ մէկ քանիին անունները.

ԹԷՆԿԼ ՎՈՒՏ (Թընկլի փայտ)
ՎՈՒՏ ՎԻՕԼԷԹ (Մանիշակ անտառաց)
ԼԻԼԻ ՕՖ ՏԸ ՎԱԼԷՅ (Շուշան հովտաց)
ՀՈՒԱՅԹ ՌՕԶ (Ճերմակ վարդ)
ԳՐԷՊ ԷՅՓԼ ՊԼՈՍԸՄ
ՀՈՒԱՅԹ ՀԷԼԻՈՏՐՈՓ
ՍԹԷՓԸՆՈԹԻՍ
ՄԱԹԻՕԼԻԱ
ՃՈՔԻ ԳԼԸՊ
ԷՍ. ՊՈՒՔԷ
ՄԱՐԿԱՐԻՏԱ
ԻԼԱՆ ԻԼԱՆ
ՕՓՈՓՈՆԱՔՍ

Այս և այսպէս ուրիշ հոտաւէտ նիւթեր մեծ հռչակ հանած են Եւրոպայի արքունեաց, ազնուականութեան և բարձր դասուն մէջ, իրենց հոտին փափկութեան և տեւականութեան համար։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԳՈԼՈՆԻԱՅԻ ՋՈՒՐ։ *Ուրիշ ո և է գործարաններէ ելածէն գերազանց։ Մէկ փորձ միայն կը բաւէ։*

ՕՐԱԼԻՆ ՓՈՇԻ ԳԼԽՈՒ ՀԱՄԱՐ։ *Այս փոշին յաջողած է մինչեւ հիմա բոլոր գործածուածներուն աղէկ և ընդունուած է ազնուականութենէն և բարձր դասէն։ Գիսոց գոյնին փափկութիւն կուտայ, առանց հետք թողլու, մորթը կը պահպանէ արեւէն, հովէն, և փշտիները կ'արգիլէ։*

Կեղծերէն զգուշանալու համար, պէտք է դիմել միայն Կ. Պոլսոյ միակ գործակալին ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ

231 *Անգլիական ընդհանուր մթերանոց*
Թիւ 95 *և* 97, *Եիւքսէք Գալտըրըմ, Թրամուէյին կայարանին մօտ, Վոյվոտայի պահականոցին կից։*

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ԳԱՐԵՋՈՒՐ

Ֆրիտէնլունտսի Բէլ Ալը Կ. Պոլսոյ կլիմային և բոլոր երկրաց ամէնէն աքանչելագոյն յարմար ըմպելիքն է։ Այս գարեջուր չպարունակեր ոչ մէկ վտանգաւոր նիւթ և ամենէն հաշտական քիմիագէտներէն կը նկատուի գերազանց աշխարհիս ամէն գարեջուրներէն։

Չափաւոր և երկարատեւ գործածութիւն [illegible], ախորժակը բանալ և շատ նպաստաւոր ազդեցութիւն կ'ունենայ ախտացած կազմուածքներուն վրայ։ Այս գարեջուրը կը յանձնարարուի նշանաւոր բժիշկներէ։

Դիմել ի Կեդրոնատեղին և Գործակալին
ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ
պահականոցին քով, կայարան Ղալաթիա-Շիշլիի Թրամուէյին, Թիւ 95 *եւ* 97, *Ղալաթիա։* 76

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Ի ՊԻՒՏԱՓԷՍԹ

ՀԱՆԳԵՐՁ ՎԻՃԱԿ. ՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստի	12,000,000

Արեւելից Տնօրէն. Մ. Լէօն Բարաքօ
» Վերտեսուչ գործակալ և քննիչ. Մ. Նազարէթ Նազըճեան

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԼԽԱՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ

Տեարք Պալեօզեան և Պալըքճեան Զմիւռնիա. Գասպարեան և Տամլամայեան Ատանա. Գ. և Ս. Սեթեան Հալէպ. Բ. Շէրէֆէտտին և Տէրունեան Ատալիա և Սպարթա. Սիմէօն Տէյիրմէնճի օղլու Քոնիա, ևն ևն։

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր տղայոց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ։

Աւելորդ կը համարիմք ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իբր նախրական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կնոջ և զաւակունքը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար ուստի արդոյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և վճռականութեան մասնաւոր առաւելներուն որ մէկ մի տարի Պիւտաբէշթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէկ մի շահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ։

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն։ Ամէն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին։

Գոհութեամբ կը ծանուցանեմք յարգոյ հասարակութեան թէ, ընկերութեանս 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր գործողութեանց հաշուեցուցակին, (Վաւերացեալ Աւստրիոյ-Հունգարական կառավարութենէն քննիչ Նախարարութենէն) պահեստի գումարին վրայ 2 միլիոն ֆրանքի պատահական գումար մը յաւելում գոյացած է. որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի գումարը ներկայիս 12 միլիոն է։ 286

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՑԿԱՆԵԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսէյլ — [illegible]

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Աժրնի որ պիտի մեկնի օգոստ. 19ին

[illegible]

Նաւողներ, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՄՈԹԷ ԸՐԳՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միւլէթ
371 *Մումհանէ փողոց, Թիւ 14*

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

Coleman's
Liebig's
Extract of
MEAT & MALT
WINE
HUNDREDS OF TESTIMONIALS HAVE BEEN RECEIVED FROM MEDICAL MEN.

ԳՈԼԻՄԸՆԻ ԳԻՆԻՆ *հիւթահամ և կազդուրիչ ըմպելի մ'է, բաղկացեալ Բորդոյի գինիէ, և Լիէպիկի մսի հիւթէ և Մալթի հիւթէ, կազմելով այսպէս անուշահոտ, զօրաւոր և գրգռիչ խառնուրդ մը, որ թէ առողջ և թէ անկար մարդոց համար լաւ է հաւասարապէս։*

Բժշկական համալսարանն հաւանած է նմա և բազմաթիւ նշանաւոր բժիշկներէ յանձնարարեալ է. ՀԱԶԱՐԷ ԱՒԵԼԻ ԲԺԻՇԿ *գրած են իրենց վկայութիւններն։ Աստ կը թարգմանենք վկայութիւնն դոքթոր*

Թ. ՐԷՃԻՆԱԼՏ ՃՈՆԶԻ Մ. Ր. Ռ. Ս. Լ. Լ. Մ. Ք. Ս. Ր. Ճ. ԵՒ ԸՆԿ.

26, *Լորն Րոտ և* 24 *Համըլդըն Սգուէյր*

Փրէընհիտ, 2 *սեպտեմբեր* 1889

Պարոնայք — Ի նկատ առնլով խարդախ մըցման մը հանած զանազան լուրերը, կը փափաքիմ յայտնապէս գրուցել ձեզ թէ որչափ գոհ եմ ձեր Մսի և Մալթի պատրաստութենէն։ Քանի քանի անգամներ տեսած եմ ասոր առողջարար ազդեցութիւնն այն հիւանդութեանց վրայ որոց համար պատուիրած եմ զայն, և ինչ ինչ պարագայից մէջ ձեռք բերած եմ հրաշալի արդիւնքներ զօրս պարզ գինին (առանց մսոյ) չպիտի կրնար տալ.

Ընդունեցէք, և այլն և այլն.

Թ. ՐԷՃԻՆԱԼՏ ՃՈՆԶ

Ի վերջոյ, մայրաքաղաքիս գլխաւոր բժիշկք ջերմապէս յանձնարարած են զայն։

Հարցնել ԳՈԼԻՄԸՆԻ ԳԻՆԻՆ *Լիէպիկի մսի և Մալթի խառնուրդով, զգուշանալ կեղծերէն.*

Դիմեցէք ստորագրելոյն, միակ գործակալ ի Թուրքիա Գոլիման և ընկերութեան գործարանի 3 Ս. Ճօրճօ Նորուիչ և Լոնտոն։

ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ, *պահականոցին քով, կայարան Ղալաթիա-Շիշլիի Թրամուէյին. Թիւ* 95 *և* 97, *Ղալաթիա* 80

"ՖՈՐԹՈՒՆԱ"

Ընդհանուր ապահովագրական Անանուն Ընկերութիւն

Հիմնեալ ի Պերլին յԱմին **1868**
Դրամագլ. **1,875,000** *Ֆր.*
Պահեստ. դրամ **1,337,000** »

"ՏԻՒՍԷԼՏՕՐՖԷՐ"

Ծովային, Գետային եւ Ցամաքային ընդհանուր ապահովագրական Ընկերութիւն

Հիմնեալ ի Տիւսէլտորֆ, **1845**
Դրամգլ. **3,750,000** *Ֆր.*
Պահեստ. դրամ **3,099,367·15**

Ընկերութիւնքս որք միացեալ են Կ. Պոլսոյ հրապարակին վրայ, փոխադարձ երաշխաւորութեամբ կ'ապահովագրեն ամէն տեսակ վաճառք և դրամածրարներ, ընդդէմ ծովային, գետային և ցամաքային փոխադրութեան վտանգաց, խիստ շահաւոր պայմաններով։

ՀԱՆԶԷԱԹԻՇԷ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Հիմնեալ ի Համպուրկ յԱմին **1874**
Դրամագլուխ **3,750,000** *Ֆր.*
Պահեստի դրամ **600,000** »

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի ամէն տեսակ կալուածներ, կարասիք, մթերանոցներու և վաճառատանց մէջ ապրանքներ, ամենաշահաւոր պայմաններով։ 583

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն առնուլ ուզողներ կը հրաւիրուին դիմել առ ՏԻՐԱՆ Ս. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, *ընդհանուր գործակալ վերոյիշեալ երեք ընկերութեանց, ի Պոլիս, Պաղչէ-Գափու Րասիմ Փաշա Խան, Թիւ 13 և 14։*

EMULSION SCOTT

(ՍԳՈՏԻ ՕՃԱՌԱԿ)
ՄՈՐՈՒԻ ՁԿԱՆ ՁԷՒԹ ԻՒՂ
Հիփոֆոսֆիթ կրով և սոտայով
Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԳՈՏԻ և ՊՕՈՒՆԻ, ի Նիւ-Եորք։

Կաթին չափ ախորժահամ է

Մորուի ձկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ, հիփոֆոսֆիթներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ Թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճղճիմութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն.

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։

Գործակալութիւնք ի Կ. Պոլիս. ՀԱՄՄԸՐ ԵՒ ՀԻՐՁԼ 443

ԼՈԳԱՐԱՆՆԵՐՆ ՀԵՇՏԱԲՈՅՐ ԿԸ ԽՆԿՈՒԻՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ԱՂԵՐՈՎ

Լոգարանի եւ արդուզարդի համար

Այս աղերն, առողջապահական մեծ յատկութիւններ ունենալով շատ անուշ կ'ընեն ջուրն և հեշտաբոյր հոտ մը կուտան նմա։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ԱՂԵՐԸ *աննման ազդեցութիւն ունին գեղեցկացնելու և պահպանելու համար մորթը, թաւշանման ընծայելով զայն, և գոյնին տալով գեղ ու թարմութիւն։*

Արեւելեան Անուշահոտ Աղերը գործածելու են ՀԻՒԱՆԴԱՑ ՍԵՆԵԿԻՆ ՄԷՋ, *զի կը նպաստեն օդը զովացնելու և հաճոյ են հոտոտելեաց։*

Այս աղերուն հականեխական յատկութիւնները շատ օգտակար են մորթի հիւանդութեանց։

Ս. ԹՐԱՎԱՍՕ և ԸՆԿ. 27, *Ճիւրի Սդ. Լոնտոն*

Դիմել առ միակ գործակալն ի Թուրքիա
ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ, *պահականոցին քով, կայարան Ղալաթիա-Շիշլիի Թրամուէյին, Թիւ* 95 *և* 97, *Ղալաթիա։* 681

MYRTOL du Dr LINARIX

1244 *Lauréat de la Faculté de Médecine de Paris*

Le **MYRTOL LINARIX** est présenté sous forme de **Globules** employés avec le plus grand succès contre les

AFFECTIONS CHRONIQUES DE LA POITRINE:
Rhumes, Bronchites, Catarrhe, Asthme avec **Oppression** et **Palpitations.**

Les **GLOBULES DE MYRTOL LINARIX** doivent être pris à la dose de 6 par jour : 2 le matin, 2 vers midi et 2 le soir.

Toutes les personnes qui prennent les **VÉRITABLES GLOBULES DU Dr LINARIX** *s'accordent à reconnaître qu'elles respirent plus facilement.*

Exiger les **Véritables Globules Linarix** *de* **CLIN & Cie**, *de* **PARIS**, *que l'on peut se procurer chez les Droguistes et Pharmaciens.*

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տօքթոր Ալէրի ջերմային հիւանդութեանց այս դեղն՝ որ անխառն բաղադրութիւն մի է զուտ բուսեղինաց, է դժուարահամ և ազդու կազդուրիչ ամէն տեսակ Ֆիզիգական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճախճախուտ վայրերու ջերմոտ կլիմայից վատ ու ապականեալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնը և ապաքինիչ ստոյգ յատկութիւնը երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդեանցը ստոյգ գիտութեամբն։ Այս Ֆիզիգական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր անզգալի նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդը, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն, որոց աս անուններն տրուած է. ջերմն և սարսուռ, թաղուն ջերմ, պարբերական ջերմն, ընդհատեալ ջերմն, մաղձային տենդ և հրատապ տենդեր։

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտը ապականեալ և թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճախճախուտ վայրերէ բուրեալ ժահահոտ նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ և ականներու ծակտիկներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչառութեամբ։

Ալէրի ջերմի ու տենդից դեղն կը ջնջէ այդ թունաւոր նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնը և դուրս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որոյ գործածութիւնն ստուգապէս անվտանգ և անվնաս է և օգուտն ստոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգից համեմատ գործածուի։ Կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։ 166

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1686

1889 ՅՈՒՆԻՍ 4 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՑՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Վերնէն ելնող շոգենաւեր

11 — Վանիքէ · Չէնկէլ · Պէյլէր · Գուզկ · Պէշիք ·
11 — Արնավ · Գուրուչ · Օրթաք · Պէշիք ·
11 — Եէնիմ · Մէգզ · Պէգյիւք · Թարբ · Եէնիք · Ամէն · Միրկ · Ր · Հիսար Պէպէք Արնվ · Գուրուչ · Օրթ · Պէշիկթաշ
11 20 Պէյգոզ Բաշպ · Չուպ · Գանլ · Ա · Հիսար Գանտ · Վանիքէ · Չէնկ · Պէյլ · Գուզկ ·
11 45 Ր · Ա · Գավագ Եէնիմ · Մէգզ · Պէգյոյ · Թարբ · Եէնիք · Միրկ · Ր · Հիսար Պէպէք Արնվ · Գոր · Օրթ · Պէշիկթաշ
12 15 Պէգյիւք · Թարբ · Պէյգոզ Բաշպ · Չուպ · Գանլ · Ա · Հիսար Գանտ · Վանիքէ · Չէնկ · Պէյլ · Գուզկ · Խուկ ·
1 — Եէնիմ · Պէգյիւք · Թարբ · Եէնիք · Միրկ · Ր · Հիսար Պէպէք Արնվ · Գուր · Օրթ · Պէշիք ·
1 30 Եէնիմ · Մէգզ · Պէգյիւքտ · Թարբ · Պէյգոզ Բաշպ · Չուպ · Գանլըճ · Ա · Հիսար Գանտ · Վանիքէ · Չէնկէլ · Պէյ · Գուզ · Գաղ ·
2 — Եէնիմ · Մէգզարբ · Պէգյիւքտէրէ Թարապ · Եէնիք · Միրկ · Ր · Հիսար Պէպէք Արնավ · Գուրուչ · Օրթա · Պէշիք ·
2 50 Մէգզ · Պէգյիւք · Թարբ · Պէյգոզ Բաշպ · Չուպ · Գանլ · Ա · Հիսար Գանտ · Վանիքէ · Չէնկէլ · Պէյլ · Գուզկ · Խուկ ·
3 — Եէնիմ · Մէգզ · Պէգյիւք · Թարբ · Եէնիք · Ստէն · Միրկ · Պըյան · Ր · Հիսար Պէպէք Արնվ · Գուրուչ · Օրթ · Պէշիկթաշ
4 — Մէգզ · Պէգյիւք · Թարբ · Պէյգոզ Բաշպ · Չուպ · Գանլ · Ա · Հիսար Գանտ · Վանիքէ · Չէնկ · Պէյլ · Գուզկ · Պէշիք ·
4 15 Եէնիմ · Մէգզ · Պէգյիւքտ · Թարբ · Եէնիք · Ստէն · Միրկ · Պըյան · Ր · Հիսար Պէպէք Արնվ · Գուրուչ · Օրթ · Պէշիք ·
5 45 Եէնիմ · Մէգզարբ · Պէգյիւքտ · Թար · Եէնիք · Ստէն · Միրկ · Պըյան · Ր · Հիսար Պէպէք Արնվ · Գուր · Օրթ · Պէշիկթաշ
7 — Եէնիմ Մէգզարբ, Պէգյիւք · Թարապ · Պէյգ · Բաշպ · Եէնիք · Միրկ · Գանլըճ · Ր · Ա · Հիսար ստր Գանտիլ · Արնավ · Չէնկէլ · Պէյլ · Օրթ · Գուզկ · Պէշիք · Խուկ ·
7 45 Ա · Ր · Գավ · Մէգզ · Պէգյիւք · Թարբ · Եէնիք · Միրկեան Ր · Հիսար Պէպէք · Արնվ · Օրթաք · Պէշիկ ·
8 45 Մէգզ · Պէգյիւք · Թարբ · Պէյգոզ · Բաշպ · Չուպ · Գանլ · Ա · Հիսար Գանտ · Վանիքէ · Չէնկ · Պէյլ · Գուզկ · Խուկ ·
9 — Եէնիմ · Մէգզ · Պէգյիւք · Թարբ · Եէնիք · Ստէն · Պըյան · Ր · Հիսար Արնվ · Գուրուչ · Օրթ · Պէշիք ·
10 — Եէնիմ · Մէգզ · Պէգյ · Թարբ · Եէնիք · Միրկ · Ր · Հիսար Պէպէք Արնվ · Օրթ · Պէշիք ·
10 30 Եէնիմ · Մէգզ · Պէգյ · Թարբ · Եէնիք · Պըյան · Ր · Հիսար Արնվ · Գուր · Օրթ · Պէշիք ·
10 45 Եէնիմ · Մէգզ · Պէգյ · Թարբ · Պէյգոզ Բաշպ · Չուպ · Գանլ · Ա · Հիսար Գանտ · Վանիքէ · Չէնկ · Պէյլ · Գուզկ · Խուկ ·
11 — Մէգզ · Պէգյ · Թարբ · Եէնիք · Միրկ · Ր · Հիսար Արնվ · Օրթ · Պէշիք ·
12 — Մէգզ · Պէգյիւքտ · Թարբ · Եէնիք · Պըյան · Ր · Հիսար Արնվ · Օրթ ·

Կամուրջէն ելնող շոգենաւեր

12 — Պէշիք · Օրթ · Գուր · Արնվ · Պէպէք Ր · Հիսար Միրկ · Եէնիք · Թարբ · Պէգյիւք · Մէգզ · Եէնիմահալլէ
1 — Պէշիք · Օրթ · Արնվ · Ր · Հիսար Պըյան · Եէնիք · Թարբ · Պէգյ · Մէգզ · Եէնիմ ·
1 45 Խուկ · Գուզկ · Պէյլ · Չէնկ · Վանիքէ · Գանտ · Ա · Հիսար Գանլ · Չուպ · Բաշպ · Պէյգոզ Թարբ · Պէգյիւք · Մէգզ ·
2 — Պէշիք · Օրթ · Գուր · Արնվ · Պէպէք Ր · Հիսար Միրկ · Եէնիք · Թարբ · Պէգյ · Մէգզ · Եէնիմ ·
2 — Գաղաթ · Խուկ · Պէշիք · Գուզկ · Օրթ · Պէյլ · Չէնկէլք · Արնավ · Գանտ · Ա · և Ր · Հիսար Գանլըճ · Միրկ · Եէնիք · Բաշպ · Պէյգ · Թարապ · Պէգյիւք · Մէգզարբ · Եէնիմ ·
3 — Պէշիք · Օրթ · Գուր · Արնվ · Պէպէք Ր · Հիսար Պըյան · Ստէն · Եէնիք · Թարբ · Պէգյիւք · Մէգզ · Եէնիմ ·
3 30 Խուկ · Գուզկ · Պէյլ · Չէնկ · Վանիքէ · Գանտ · Ա · Հիսար Գանլ · Չուպ · Բաշպ · Պէյգոզ Թարբ · Պէգյիւք · Մէգզ · Եէնիմ ·
4 15 Պէշիք · Օրթ · Գուր · Արնվ · Ր · Հիսար Պըյան · Եէնիք · Թարբ · Պէգյիւք · Մէգզ · Եէնիմ ·
5 — Պէշիք · Օրթ · Գուր · Արնվ · Պէպէք Ր · Հիսար Միրկ · Եէնիք · Թարբ · Պէգյիւք · Մէգզ · Եէնիմ · Ր · Ա · Գավագ
6 — Գաղաթ · Խուկ · Պէշիք · Գուզկ · Օրթաք · Արնավ Ր · Հիսար Միրկ · Եէնիք · Պէյգոզ Թարբ · Պէգյ · Մէգզարբ · Եէնիմ ·
7 — Պէշիք · Խուկ · Գուզկունճ · Օրթաք · Պէյլէր · Չէնկէլ · Արնավ · Գանտ · Ա · և Ր · Հիսար Միրկ · Եէնիք · Թարբ · Պէգյիւքտ · Մէգզ · Եէնիմ ·
8 30 Պէշիք · Օրթ · Արնավ · Պէպէք Ր · Հիսար Միրկ · Եէն · Թար · Պէգյ Մէգ · Եէնիմ ·
9 15 Պէշիք · Օրթ · Գուր, Արնվ · Գանտ · Ա · Հիսար Գանլ · Չուպ · Բաշպ · Պէյգոզ Թարբ · Պէգյիւք · Մէգզ ·
10 5 Գաղ · Գուզկ · Պէյլէր · Չէնկ · Վան · Գանտ · Ա · Հիսար Գանլըճ · Չուպուգլը Բաշպ · Պէյգ · Թար · Մէգ · Ր · և Ա · Գավագ ·
10 15 Պէշիք · Օրթաք · Գուրուչ · Արնավ · Պէպէք Ր · Հիսար Պըյան · Եէնիք · Թարապ · Պէգյ Մէգզարբ ·
11 — Պէշիք · Օրթաք · Գուրուչ · Արնավ · Պէպէք Ր · Հիսար Միրկեան Ստէն · Եէնիք · Թարբ · Պէգյիւք · Մէգզարբ · Եէնիմ ·
11 — Գուզկ · Պէյլէր · Չէնկ · Վանիքէ · Գանտ · Ա · Հիսար Գանլըճ · Չուպ · Բաշպ · Պէյգ ·
11 30 Պէշիք · Գուզկ · Օրթ · Պէյլէր · Չէնկ · Վան ·
12 — Պէշիք · Օրթ · Արնվ · Ր · Հիսար Միրկ · Եէնիք · Թարբ · Պէգյիւք ·